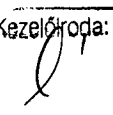

Személyes beadvány

Tisztelt Alkotmánybíróság!

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGA	
Ügyszám:	244/B/2008/1
Érkezett:	2008 MAREC 05.
Példány:	1
Melléklet:	— db
Kezelőiroda:	

Tárgy: eljárás megindítására vonatkozó
indítvány

Eljárás fajtája: jogszabály
alkotmányellenességének utólagos
vizsgálata

Eljárás tárgya: a bejegyzett élettársi
kapcsolatról szóló 2007. évi CLXXXIV.
törvény alkotmányellenességének utólagos
megállapítása és megsemmisítése

Indítvány terjedelme: 32 oldal

Tisztelt Alkotmánybíróság!

A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 32/A. §-ának (1)-(3) bekezdésében, az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 1. §-ának *b*) pontjában, 20. §-ában, 21. §-ának (2) bekezdésében, 22. §-ának (1)-(2) bekezdésében, 37. §-ában és 40. §-ában foglalt rendelkezések alapján – az alábbiakban megjelölt okok mellett, hivatkozva például az Alkotmány 2. §-ának (1)-(2) bekezdésére, 4. §-ára, 7. §-ának (1)-(2) bekezdésére, 15. §-ára, 16. §-ára, 19. §-ának (2) bekezdésére, 35. §-a (1) bekezdésének *a*) és *b*) pontjára, 36. §-ára, 37. §-ának (2) bekezdésére, 50. §-ának (1) és (5) bekezdésére, 51. §-ának (1) bekezdésére, 54. §-ának (1) bekezdésére, 66. §-ának (1)-(3) bekezdésére, 67. §-ának (1)-(3) bekezdésére, 70/A. §-ának (1)-(3) bekezdésére, 70/D. §-ának (1)-(2) bekezdésére, 70/J. §-ára, a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (a továbbiakban: Jat.) 19. §-ára, 20. §-ára, 27. §-ára, 28. §-ára, 31. §-ának (1)-(2) bekezdésére, 32. §-ára, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 39. §-ának *e*) pontjára, a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény (a továbbiakban: Ütv.) 5. §-a (2) bekezdésének *b*) pontjára, valamint az Abtv. 30. §-ának (4) bekezdésére – *tisztelettel kérem a bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló 2007. évi CLXXXIV. törvény* (a továbbiakban: Tv.) – *elsődlegesen formai, másodlagosan tartalmi – alkotmányellenességének megállapítását és teljes – 1-18. §-aira kiterjedő – megsemmisítését* [indítványom a Tv. hatálybalépése esetén értelemszerűen kiterjed valamennyi módosításra, olyan rendelkezésre, szövegrészre is, melyek a Tv. 13-15. §-ai, 17. §-a és 18. §-ának (1) bekezdése alapján más jogszabályokban jelennek meg – vö. Tv. 18. § (2) bek.]

I n d o k o l á s

I.

A hivatkozott és az indítvánnyal támadott rendelkezések

1. Az Alkotmány hivatkozott, illetve indítvánnyal érintett rendelkezései különösen:
  - „2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.
  - (2) A Magyar Köztársaságban minden hatalom a népé, amely a népszuverenitást választott képviselői útján, valamint közvetlenül gyakorolja.”
  - „4. § A szakszervezetek és más érdekképviselők védik és képviselik a munkavállalók, a szövetkezeti tagok és a vállalkozók érdekeit.”
  - „7. § (1) A Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját.
  - (2) A jogalkotás rendjét törvény szabályozza, amelynek elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”
  - „15. § A Magyar Köztársaság védi a házasság és a család intézményét.
  16. § A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.”

„19. § (2) Az Országgyűlés a népszuverenitásból eredő jogait gyakorolva biztosítja a társadalom alkotmányos rendjét, meghatározza a kormányzás szervezetét, irányát és feltételeit.”

„35. § (1) A Kormány

a) védi az alkotmányos rendet, védi és biztosítja a természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogait;

b) biztosítja a törvények végrehajtását;”

„36. § Feladatának ellátása során a Kormány együttműködik az érdekelt társadalmi szervezetekkel.”

„37. § (2) A miniszterek a jogszabályok rendelkezéseinek és a Kormány határozatainak megfelelően vezetik az államigazgatásnak feladatkörükbe tartozó ágait, és irányítják az alájuk rendelt szerveket. A tárca nélküli miniszterek ellátják a Kormány által meghatározott feladataikat.”

„50. § (1) A Magyar Köztársaság bíróságai védik és biztosítják az alkotmányos rendet, a természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogait és törvényes érdekeit, büntetik a bűncselekmények elkövetőit. (...)

(5) A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról, továbbá a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

51. § (1) A Magyar Köztársaság legfőbb ügyésze és az ügyészség gondoskodik a természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogainak a védelméről, valamint az alkotmányos rendet, az ország biztonságát és függetlenségét sértő vagy veszélyeztető minden cselekmény következetes üldözéséről.”

„54. § (1) A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.”

„66. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a férfiak és a nők egyenjogúságát minden polgári és politikai, valamint gazdasági, szociális és kulturális jog tekintetében.

(2) A Magyar Köztársaságban az anyáknak a gyermek születése előtt és után külön rendelkezések szerint támogatást és védelmet kell nyújtani.

(3) A munka végzése során a nők és a fiatalok védelmét külön szabályok is biztosítják.

67. § (1) A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.

(2) A szülőket megilleti az a jog, hogy a gyermeküknek adandó nevelést megválasszák.

(3) A családok és az ifjúság helyzetével és védelmével kapcsolatos állami feladatokat külön rendelkezések tartalmazzák.”

„70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.

(2) Az embereknek az (1) bekezdés szerinti bármilyen hátrányos megkülönböztetését a törvény szigorúan bünteti.

(3) A Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti.”

„70/D. § (1) A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

(2) Ezt a jogot a Magyar Köztársaság a munkavédelem, az egészségügyi intézmények és az orvosi ellátás megszervezésével, a rendszeres testedzés biztosításával, valamint az épített és a természetes környezet védelmével valósítja meg.”

„70/J. § A Magyar Köztársaságban a szülők, gondviselők kötelesek kiskorú gyermekük taníttatásáról gondoskodni.”

2. Egyéb, hivatkozott, illetve indítvánnyal érintett jogszabályi rendelkezések különösen:

2.1. A Jat. rendelkezései:

„19. § Az állampolgárok – közvetlenül, illetőleg képviseleti szerveik útján – közreműködnek az életviszonyaikat érintő jogszabályok előkészítésében és megalkotásában.

20. § A jogalkalmazó szerveket, a társadalmi szervezeteket és az érdekképviseleti szerveket be kell vonni az olyan jogszabályok tervezetének elkészítésébe, amelyek az általuk képviselt és védett érdekeket, illetőleg társadalmi viszonyokat érintik.”

„27. § A Kormány elé terjesztendő jogszabálytervezetről véleményt nyilvánítanak

a) a miniszterek,

b) a szabályozásban érdekelt országos hatáskörű szervek vezetői, továbbá

c) az érdekelt társadalmi szervezetek és érdekképviseleti szervek.

28. § A törvény, a törvényerejű rendelet és a minisztertanácsi rendelet tervezetét véleményezésre meg kell küldeni a legfőbb ügyésznek, továbbá – ha az a bíróságok hatáskörét is érinti – a Legfelsőbb Bíróság elnökének is.”

„31. § (1) A véleménynyilvánítás határidejét a tervezet előkészítőjének úgy kell megállapítania, hogy a véleményező megalapozott véleményt adhasson, és azt a tervezet elkészítésénél figyelembe lehessen venni.

(2) A határidő megállapításakor a jogszabálytervezet terjedelmére és a véleményező szerv testületi jellegére is tekintettel kell lenni.

32. § A jogszabály tervezetével egyidejűleg meg kell küldeni véleményezésre a végrehajtási jogszabály tervezetét is.”

2.2. A Bszi. rendelkezése:

„39. § Az OIT (...)

e) a bíróságok feladatkörét érintő jogszabály alkotását kezdeményezheti, és véleményezi a bíróságokat érintő jogszabályok tervezetét,”

2.3. Az Ütv. rendelkezése:

„5. § (2) A legfőbb ügyész (...)

b) a Kormányánál, a minisztereknél, országos hatáskörű szervek vezetőinél jogszabály kibocsátását, módosítását vagy hatályon kívül helyezését kezdeményezheti; törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet tervezetére törvényességi szempontból előzetesen észrevételt tesz;”

2.4. A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) rendelkezései:

„1. § (1) A házasságról, a családról és a gyámságról szóló törvénynek az a célja, hogy a Magyar Köztársaság Alkotmányának megfelelően szabályozza és védje a házasság és a család intézményét, biztosítsa a házasságban és a családi életben a házastársak egyenjogúságát, fokozza a gyermekekért való felelősséget és előmozdítsa az ifjúság fejlődését és nevelését.

(2) E törvény alkalmazása során mindenkor a kiskorú gyermek érdekére figyelemmel, jogait biztosítva kell eljárni.”

„10. § (1) Házasságot nagykorú férfi és nő köthet.”

2.5. A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Egyezmény) rendelkezései:

„Bevezetés (...) »a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után« egyaránt (...)”

„3. cikk 1. A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.

2. Az Egyezményben részes államok kötelezik magukat arra, hogy a gyermek számára, figyelembe véve szülei, gyámjai és az érte törvényesen felelős más személyek jogait és kötelességeit, biztosítják a jólétéhez szükséges védelmet és gondozást, e célból meghozzák a szükséges törvényhozási és közigazgatási intézkedéseket.

3. Az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények, hivatalok és létesítmények működése megfeleljen az illetékes hatóságok által megállapított szabályoknak, különösen a biztonság és az egészség területén, valamint ezek személyzeti létszámával és szakértelmével, továbbá a megfelelő ellenőrzés meglétével kapcsolatban.”

„5. cikk Az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják a szülőknek vagy, adott esetben a helyi szokás szerint, a nagycsaládnak vagy a közösségnek, a gyámoknak vagy más, a gyermekért törvényesen felelős személyeknek azt a felelősségét, jogát és kötelességét, hogy a gyermeknek az Egyezményben elismert jogai gyakorlásához, képességei fejlettségének megfelelően, iránymutatást és tanácsokat adjanak.”

„7. cikk 1. A gyermeket születésekor anyakönyvezik és ettől kezdve joga van ahhoz, hogy nevet kapjon, állampolgárságot szerezzen és lehetőség szerint ismerje szüleit, valamint ahhoz, hogy ezek neveljék.

2. Az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy ezeket a jogokat hazai törvényhozásuknak és a tárgyra vonatkozó nemzetközi okmányokban vállalt kötelezettségeiknek megfelelően érvényre juttassák, különösen akkor, ha ennek hiányában a gyermek hontalanná válna.

8. cikk 1. Az Egyezményben részes államok kötelezik magukat arra, hogy törvénytörő beavatkozás nélkül tiszteletben tartják a gyermeknek saját személyazonossága – ideértve állampolgársága, neve, családi kapcsolatai – megtartásához fűződő, a törvényben elismert jogát.

2. Ha a gyermeket törvénytelen módon megfosztják személyazonossága alkotó elemeitől vagy azoknak egy részétől, az Egyezményben részes államok megfelelő segítséget és védelmet nyújtanak ahhoz, hogy személyazonosságát a lehető legrövidebb időn belül helyreállítsák.

9. cikk 1. Az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy a gyermeket szüleitől, ezek akarata ellenére, ne válasszák el, kivéve, ha az illetékes hatóságok, bírói felülvizsgálat lehetőségének fenntartásával és az erre vonatkozó törvényeknek és eljárásoknak megfelelően úgy döntenek, hogy ez az elválasztás a gyermek mindenek felett álló érdekében szükséges. Ilyen értelmű döntés szükséges lehet bizonyos különleges esetekben, például akkor, ha a szülők durván kezelik vagy elhanyagolják gyermeküket, illetőleg ha különválva élnek és döntenek a gyermek elhelyezéséről.

2. A jelen cikk 1. bekezdésében említett minden esetben valamennyi érdekelt félnek lehetőséget kell adni az eljárásban való részvételre és véleményük ismertetésére.

3. Az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják a mindkét szülőjétől vagy ezek egyikétől külön élő gyermeknek azt a jogát, hogy személyes kapcsolatot és közvetlen érintkezést tarthasson fenn mindkét szülőjével, kivéve, ha ez a gyermek mindenek felett álló érdekeivel ellenkezik.

4. Amennyiben az elválasztás az Egyezményben részes állam által fogantatosított intézkedés folytán következett be – mint a szülők vagy egyikük vagy a gyermek

letartóztatása, szabadságvesztés-büntetése, száműzetése, kiutasítása vagy halála (ideértve azt is, ha a halál a letartóztatás folyamán következett be bármely okból) –, a részes állam, kérelemre, a szülővel, a gyermekkel vagy, szükség esetén valamely más családtaggal közli a családtag vagy családtagok tartózkodási helyére vonatkozó lényeges adatokat, kivéve, ha ezeknek az adatoknak a nyilvánosságra hozatala hátrányos a gyermek jólétére nézve. Az Egyezményben részes államok gondoskodnak továbbá arról is, önmagában az említett kérelem benyújtása ne járjon hátrányos következményekkel az érdekelt személy vagy személyek számára.

10. cikk 1. Az Egyezményben részes államokra a 9. cikk első bekezdésében foglaltak értelmében háruló kötelezettségeknek megfelelően, a részes államoknak pozitív szellemben, emberiességgel és kellő gondossággal kell megvizsgálniuk bármely gyermeknek vagy szüleinek családdegyesítés céljából valamely részes államba való beutazása vagy onnan való kiutazása iránti kérelmét. Az Egyezményben részes államok gondoskodnak továbbá arról is, hogy az ilyen kérelem előterjesztése ne járjon hátrányos következményekkel a kérelem előterjesztői és családtagjaik számára.

2. Annak a gyermeknek, akinek szülei különböző államokban bírnak állandó lakóhellyel, joga van, kivételes körülményektől eltekintve, mindkét szülőjével rendszeresen személyes kapcsolatot és közvetlen érintkezést fenntartani. Ennek megvalósítására, valamint az Egyezményben részes államokra a 9. cikk 1. bekezdése értelmében háruló kötelezettségeknek megfelelően, a részes államok tiszteletben tartják a gyermeknek és szüleinek azt a jogát, hogy bármely országot, beleértve a sajátjukat is, elhagyják és visszatérjenek saját országukba. Bármely ország elhagyásának joga csak a törvényben meghatározott olyan korlátozásoknak vethető alá, amelyek az állam biztonságának, a közrendnek, a közegészségügynek, a közkerülésnek, valamint mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükségesek, és amelyek összhangban vannak az Egyezményben elismert egyéb jogokkal.

11. cikk 1. Az Egyezményben részes államok intézkedéseket tesznek, hogy megakadályozzák a gyermekek törvényellenes külföldre utaztatását és ott-tartását.

2. Ebből a célból az Egyezményben részes államok előmozdítják a kétoldalú és többoldalú megállapodások megkötését, illetőleg a meglévő megállapodásokhoz való csatlakozást.”

„18. cikk 1. Az Egyezményben részes államok minden erejükkel azon lesznek, hogy biztosítsák annak az elvnek az elismertetését, amely szerint a szülőknek közös a felelősségük a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért. A felelősség a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért elsősorban a szülőkre, illetőleg, adott esetben a gyermek törvényes képviselőire hárul. Ezeket cselekedeteikben mindenekelőtt a gyermek mindenek felett álló érdekének kell vezetnie.

2. Az Egyezményben említett jogok biztosítása és előmozdítása érdekében a részes államok megfelelő segítséget nyújtanak a szülőknek és a gyermek törvényes képviselőinek a gyermek nevelésével kapcsolatban reájuk háruló felelősség gyakorlásához, és gondoskodnak gyermekjóléti intézmények, létesítmények és szolgálatok létrehozásáról.

3. Az Egyezményben részes államok megtesznek minden megfelelő intézkedést annak érdekében, hogy a dolgozó szülők gyermekei számára biztosítsák olyan szolgáltatások és gyermekőrző intézmények igénybevételének jogát, amelyekre jogosultak.”

„21. cikk Azoknak a részes államoknak, amelyek elfogadják és/vagy engedélyezik az örökbefogadást, biztosítaniuk kell azt, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekei érvényesüljenek, és ezért

a) gondoskodnak arról, hogy a gyermek örökbefogadását csakis az illetékes hatóságok engedélyezzék, amelyek az ügyre alkalmazandó törvény és eljárások értelmében, valamint valamennyi megbízható adat alapján meggyőződtek arról, hogy figyelemmel a gyermeknek szüleivel, rokonaival és törvényes képviselőivel kapcsolatos helyzetére, az örökbefogadás

megtörténhet, és hogy adott esetben az érdekelt személyek az ügy ismeretében és az esetleg szükséges felvilágosítás után beleegyezésüket adták az örökbefogadáshoz;

b) elismerik, hogy a külföldre történő örökbefogadás a gyermek számára szükséges gondozás biztosítása másik eszközének tekinthető, ha a gyermek származási országában nem helyezhető el gondozó vagy örökbefogadó családban, vagy nem nevelhető megfelelően;

c) gondoskodnak arról, hogy külföldre történő örökbefogadás esetén a gyermek a hazai örökbefogadással egyenértékű biztosítékok és szabályok előnyeit élvezhesse;

d) megteszik a megfelelő intézkedéseket annak biztosítására, hogy külföldre történő örökbefogadás esetén a gyermek elhelyezése ne járjon jogtalan haszonszerzéssel az ebben résztvevő személyek számára;

e) az e cikkben említett célkitűzéseket esetenként két- és többoldalú megegyezések és megállapodások megkötésével érik el, és ennek keretében minden lehető erőfeszítéssel gondoskodnak arról, hogy a gyermek külföldi elhelyezését erre illetékes hatóságok vagy szervek fogantassák.”

„27. cikk (...) 2. Elsősorban a szülők, vagy a gyermekért felelős más személyek alapvető feladata, hogy lehetőségeik és anyagi eszközeik határai között biztosítsák a gyermek fejlődéséhez szükséges életkörülményeket. (...)”

„37. cikk Az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy (...)

c) a szabadságától megfosztott gyermekkel emberségesen és az emberi méltóságnak kijáró tisztelettel, életkorának megfelelő szükségleteinek figyelembevételével bánjanak. Különösképpen el kell különíteni a szabadságától megfosztott gyermeket a felnőttektől, kivéve, ha a gyermek mindenek felett álló érdekében ennek ellenkezője tűnik ajánlatosabbnak; a gyermeknek, rendkívüli körülményektől eltekintve, joga van levelezés és látogatások útján kapcsolatban maradni családjával; (...)”

„40. cikk (...) 2. Ebből a célból, valamint figyelemmel a nemzetközi okmányok erre vonatkozó rendelkezéseire, az Egyezményben részes államok különösen gondoskodnak arról, hogy (...) b) a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított gyermeknek legalább az alábbi biztosítékokra legyen joga: (...) (iii) ügyét késedelem nélkül illetékes, független és pártatlan hatóság vagy bíróság a törvény értelmében igazságos eljárás során, ügyvédjének vagy egyéb tanácsadójának, valamint – hacsak különösen koránál vagy helyzeténél fogva ez nem mutatkozik ellentétesnek a gyermek mindenek felett álló érdekével – szüleinek vagy törvényes képviselőinek jelenlétében bírálja el; (...)”

2.6. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) rendelkezése:

„2. § (1) A gyermekek védelmét ellátó helyi önkormányzatok, gyámhivatalok, bíróságok, rendőrség, ügyészség, pártfogó felügyelői szolgálat, más szervezetek és személyek e törvény alkalmazása során a gyermek mindenek felett álló érdekét figyelembe véve, törvényben elismert jogait biztosítva járnak el.”

3. Az indítvánnyal támadott jogszabályi rendelkezések (a Tv. 1-18. §-ai) a következők:

„A bejegyzett élettársi kapcsolat létrejötte

1. § (1) Bejegyzett élettársi kapcsolat akkor jön létre, ha az anyakönyvvezető előtt együttesen jelenlévő két, tizennyolcadik életévét betöltött személy személyesen kijelenti, hogy egymással bejegyzett élettársi kapcsolatban kíván élni.

(2) Kiskorú a gyámhatóság előzetes engedélyével sem léphet bejegyzett élettársi kapcsolatba.

A bejegyzett élettársi kapcsolat joghatásai

2. § (1) Az e törvényben nem szabályozott kérdésekben a bejegyzett élettársi kapcsolatra a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) házasságra vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell. A Csjt. közös gyermekké fogadásra és a házastársak névviselésére vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatóak a bejegyzett élettársakra.

(2) Ha törvény eltérően nem rendelkezik,

a) a házasságra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársi kapcsolatra,

b) a házastársra vagy házastársakra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársra vagy élettársakra,

c) az özvegyre vonatkozó szabályokat az elhunyt bejegyzett élettárs túlélő bejegyzett élettársára,

d) az elvált személyre vonatkozó szabályokat arra a személyre, akinek bejegyzett élettársi kapcsolatát megszüntették,

e) a házaspárra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársakra is megfelelően alkalmazni kell.

A bejegyzett élettársi kapcsolat megszűnése

3. § (1) A bejegyzett élettársi kapcsolat megszűnik az egyik élettárs halálával, vagy ha az élettársak egymással házasságot kötnek, valamint az élettársi kapcsolat megszüntetésével.

(2) A bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetésére a házasság felbontására vonatkozó rendelkezéseket alkalmazni kell.

4. § (1) A bejegyzett élettársi kapcsolat akkor is megszűnik, ha az élettársak közös megegyezése alapján a közjegyző a bejegyzett élettársi kapcsolatot megszünteti.

(2) A bejegyzett élettársi kapcsolat közjegyző általi megszüntetésének akkor van helye, ha

a) azt az élettársak befolyásmentesen, közösen kérik,

b) az élettársaknak nincs közös kiskorú és nincs tartásra jogosult gyermekük, és

c) az élettársak az őket egymással szemben terhelő, jogszabályon alapuló tartás, a közös lakás használata, valamint – az ingatlanon fennálló közös tulajdon megszüntetése kivételével – az élettársi közös vagyon megosztása kérdésében közjegyzői okiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglaltan megegyeztek. A közokirat elkészítésére az a közjegyző is jogosult, aki a bejegyzett élettársi kapcsolatot nemperes eljárásban megszünteti.

(3) Nincs helye a bejegyzett élettársi kapcsolat közjegyző általi megszüntetésének, ha

a) az élettársak bármelyike cselekvőképtelen, korlátozottan cselekvőképes, vagy

b) a bejegyzett élettársi kapcsolat érvénytelenné nyilvánításának vagy nemlétezése megállapításának lenne helye.

5. § (1) A bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetésére irányuló közjegyzői eljárás polgári nemperes eljárás, amelyben a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény szabályait – a nemperes eljárás sajátosságaiból eredő, valamint az e törvényben foglalt eltérésekkel – megfelelően alkalmazni kell.

(2) A bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetésére irányuló eljárásban bizonyításnak, felfüggesztésnek, szünetelésnek és igazolásnak nincs helye.

6. § A bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetésére irányuló eljárás lefolytatására – a felek választása szerint – az a közjegyző illetékes, akinek az illetékességi területén a kérelmezők utolsó közös lakóhelye volt, vagy akinek az illetékességi területén a felek valamelyikének lakóhelye van. Ha a kérelem előterjesztésekor a feleknek nincs belföldi lakóhelye, az eljárást az élettársi kapcsolatot az anyakönyvi nyilvántartásba bejegyző anyakönyvvezető működési területe szerint illetékes közjegyző folytatja le.

7. § (1) A bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetésére irányuló, ugyanazon okiratba foglalt közös kérelemben a feleknek nyilatkozniuk kell a 4. § (2) bekezdés a)-c) pontjában meghatározott kérdésekről, a közjegyző illetékességét megalapozó okról, és csatolni kell a kérelemhez a 4. § (2) bekezdésének c) pontjában foglalt kérdésekről szóló megállapodásukat.

(2) Ha az élettársi közös vagyont képező ingóságok megosztása a kérelem előterjesztésének időpontjában már megtörtént, a kérelemben elegendő ennek tényéről nyilatkozni.

8. § A közjegyző a kérelem beérkezésétől számított 8 munkanapon belül

a) a kérelmet a hiányok pótlására való felhívás kibocsátása nélkül végzéssel elutasítja, ha a kérelemből megállapítható, hogy a bejegyzett élettársi jogviszony közjegyzői eljárásban történő megszüntetésének nincs helye,

b) felhívja a feleket a hiányok pótlására, ha a kérelem hiányos.

9. § (1) A közjegyző a feleket a kérelem beérkezésétől vagy a hiányok pótlásától számított 30 napon belül személyesen meghallgatja, kivéve, ha a kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasításának van helye.

(2) A közjegyző a személyesen megjelent feleket a kérelmükről, megállapodásukról és a bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetése feltételeinek fennállásáról meghallgatja.

(3) A meghallgatás egy alkalommal legfeljebb 60 napra elhalasztható, ha bármelyik fél azt legkésőbb a meghallgatáson kéri.

(4) Ha a meghallgatáson – a halasztás esetét kivéve – bármelyik fél személyesen nem jelenik meg, a közjegyző az eljárást megszünteti.

10. § (1) Ha a közjegyző a feleknek az őket egymással szemben terhelő, jogszabályon alapuló tartásról, a közös lakás használatáról, valamint – az ingatlanon fennálló közös tulajdon megszüntetése kivételével – az élettársi közös vagyon megosztásáról szóló egyezségét jóváhagyta, a felek bejegyzett élettársi kapcsolatát végzéssel megszünteti.

(2) Ha az egyezség nem hagyható jóvá, a közjegyző az egyezség jóváhagyását megtagadja, és a kérelmet elutasítja. A kérelmet akkor is el kell utasítani, ha megállapítható, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat közjegyző által történő megszüntetésének feltételei nem állnak fenn.

(3) A közjegyző által jóváhagyott egyezség a bíróság által jóváhagyott egyezséggel azonos hatályú.

11. § (1) A felek – eltérő megállapodás hiányában – egyenlő arányban viselik az eljárás költségeit, a jogi képvisellel kapcsolatos költségeket pedig mindegyik fél maga viseli.

(2) A közjegyző az eljárást befejező végzésében rendelkezik az eljárásért fizetendő közjegyzői díjról és költségtérítésről, az eljárás egyéb költségeiről pedig a felek kérelmére dönt.

12. § (1) A közjegyző végzése ellen – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – fellebbezésnek van helye a közjegyző székhelye szerinti megyei bírósághoz.

(2) A felek egyezségét jóváhagyó és a bejegyzett élettársi kapcsolatot megszüntető végzés ellen nincs helye fellebbezésnek, és az ellen felülvizsgálati kérelem sem terjeszthető elő.

(3) A közjegyző a bejegyzett élettársi kapcsolatot megszüntető végzést öt munkanapon belül megküldi az illetékes anyakönyvvezetőnek.

Módosuló törvények

13. § (1) A Csjt. a következő 4. §-sal egészül ki:

„4. § Ha a bejegyzett élettársak kötnek egymással házasságot, a 3. § (2) bekezdését nem kell alkalmazni.”

(2) A Csjt. 7. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) Érvénytelen a házasság, ha a felek valamelyikének korábbi házassága vagy bejegyzett élettársi kapcsolata – kivéve, ha bejegyzett élettársak kötöttek egymással házasságot – fennáll. Érvénytelen a bejegyzett élettársi kapcsolat, ha a felek valamelyikének korábbi házassága vagy bejegyzett élettársi kapcsolata fennáll.”

(3) A Csjt. 35. § (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) Ha a nő a házasságának vagy a bejegyzett élettársi kapcsolatának megszűnése után újból házasságot kötött, vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesített, az újabb házasságának vagy bejegyzett élettársi kapcsolatának fennállása alatt született gyermeke apjának akkor is az újabb férjet vagy bejegyzett férfi élettársat (a továbbiakban: férj) kell tekinteni, ha a korábbi házasság vagy bejegyzett élettársi kapcsolat megszűnése és a gyermek születése között háromszáz nap nem telt el. Ha azonban ez a vélelem megdől, a gyermek apjának a korábbi férjet kell tekinteni.”

(4) A Csjt. 42. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A gyermek – szüleinek megállapodása szerint – az apjának vagy az anyjának a családi nevét viseli. A házasságban vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban élő szülők valamennyi, a házasság, illetve a bejegyzett élettársi kapcsolat fennállása alatt született közös gyermekének csak azonos családi neve lehet. Közös házassági nevet viselő házastársak gyermeke csak a szülők közös házassági nevét viselheti. A saját nevüket viselő szülők megállapodása alapján a gyermek az apa és az anya családi nevét együtt is viselheti. A gyermek családi neve legfeljebb kéttagú lehet.”

(5) A Csjt. 62. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A házastárs vagy bejegyzett élettárs köteles háztartásában eltartani a vele együttélő házastársának vagy bejegyzett élettársának olyan tartásra szoruló kiskorú gyermekét (mostohagyermek), akit házastársa vagy bejegyzett élettársa az ő beleegyezésével hozott a közös háztartásba. A tartási kötelezettség mindkét házastársat, illetve bejegyzett élettársat egy sorban terheli.”

14. § (1) Az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről szóló 1982. évi 17. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: At.) 1. § (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Anyakönyvet kell vezetni:

- a) a születésekről,
- b) a házasságkötésekről,
- c) a bejegyzett élettársi kapcsolatokról,
- d) a halálesetekről.”

(2) Az At. 4. § (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A házasságkötési és az élettársi kapcsolat bejegyzésére irányuló eljárásra, a házasságkötés, valamint a bejegyzett élettársi kapcsolat anyakönyvezésére az az anyakönyvvezető illetékes, aki előtt a felek az ez irányú szándékukat bejelentik.”

(3) Az At. 7. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) Az anyakönyvi, a házasságkötési és az élettársi kapcsolat bejegyzésére irányuló eljárásban a bejegyzendő adatokat, illetőleg a házasság megkötésének, valamint a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésének törvényes előfeltételeit okirattal kell bizonyítani. Az idegen nyelvű okiratot hiteles magyar nyelvű fordítással ellátva kell bemutatni.”

(4) Az At. 11. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„11. § Az anyakönyvvezető a születést és a halálesetet a bejelentést követően azonnal, a házasságot és a bejegyzett élettársi kapcsolatot pedig annak létrejöttékor anyakönyvezi.”

(5) Az At. 23. § (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) Ha a magyar állampolgár lakóhelye és tartózkodási helye is külföldön van, a tanúsítványt a magyar konzuli tisztviselő állítja ki.”

(6) Az At. a következő 26/A. §-sal egészül ki:

„26/A. § (1) A kijelölt házasságkötő termén kívüli házasságkötést a jegyző engedélyezi.

(2) Ha a bejegyzett élettársak kívánnak egymással házasságot kötni, e fejezet rendelkezéseit a 15. § (4) bekezdése és a 19. § (2) bekezdés *i)* pontja kivételével kell alkalmazni.”

15. § (1) Az At. a következő, II/A. fejezettel, fejezetcímmel, alcímmel és 26/B-26/H. §-sal egészül ki:

„II/A. fejezet

Az élettársi kapcsolat bejegyzése

Az élettársi kapcsolat bejegyzésére irányuló szándék

26/B. § (1) Az élettársi kapcsolat bejegyzése iránti szándékot személyesen kell bejelenteni, amelyről az anyakönyvvezető jegyzőkönyvet vesz fel.

(2) A felek egyike – ha magyarországi lakcímmel nem rendelkezik – a bejegyzett élettársi kapcsolat létrehozására irányuló szándékát – a külföldi hatóság (közjegyző, anyakönyvvezető), illetve a magyar konzuli tisztviselő előtt tett hitelesített és hiteles magyar nyelvű fordítással ellátott nyilatkozatával – írásban is bejelentheti.

Nyilatkozat az élettárs gyermekének apaságáról

26/C. § (1) Az élettársi kapcsolat bejegyzését megelőző eljárás során – ha a felek különböző neműek, és a nőnek rendezetlen családi jogállású gyermeke van – az anyakönyvvezető a személyesen jelenlevő férfi figyelmét felhívja arra, hogy ha leendő bejegyzett élettársának gyermekét az élettársi kapcsolat bejegyzését megelőzően magáénak ismeri el, – jogszabályban foglalt feltételek fennállása esetén – őt kell a gyermek apjának tekinteni.

(2) Apai elismerő nyilatkozatot az élettársi kapcsolat bejegyzéséig lehet tenni, és azt nem lehet visszavonni.

(3) Az apai elismerő nyilatkozat alapján a férfi élettársat akkor lehet a gyermek apjának tekinteni, ha a nyilatkozat megtételétől számított hat hónapon belül az élettársi kapcsolatot bejegyzik.

Az élettársi kapcsolat bejegyzésének megtagadása

26/D. § Az anyakönyvvezető az élettársi kapcsolat bejegyzését megtagadja, ha

- a) a közreműködésre nem illetékes,
- b) az eljárásból ki van zárva,
- c) a bejegyzésnek törvényes akadálya van,
- d) a felek a bejegyzés törvényes feltételeit nem igazolták,
- e) a felek a bejegyzéshez a jogszabályban előírt felmentést, illetőleg engedélyt nem mutatták be,

f) a bíróság valamelyik felet, akár nem jogerős határozattal is cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezte, vagy a fél a bejegyzés időpontjában nyilvánvalóan cselekvőképtelen.

Nem magyar állampolgár élettársi kapcsolatának bejegyzése

26/E. § (1) A nem magyar állampolgár részére a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet 38. § (1) bekezdése szerinti igazolás alóli felmentés a felmentés kiállításának napjától számított hat hónapig érvényes.

(2) A felmentés megadását az együttesen megjelenő felek a bejegyzésre jogosult anyakönyvvezetőnél kérhetik.

(3) Azonos külföldi állampolgárságú felek az állampolgárságuk szerint illetékes, Magyarországon működő külképviseleti hatóságnál is létesíthetnek bejegyzett élettársi kapcsolatot, feltéve, hogy nemzetközi szerződés vagy viszonyosság és a külföldi állam joga ezt lehetővé teszi.

(4) A bejegyzéskor a felek anyanyelvüket is használhatják.

(5) Ha a felek vagy a tanúk, illetőleg ezek egyike a magyar nyelvet nem beszéli, továbbá, ha az anyakönyvvezető a felek vagy a tanúk, illetőleg ezek egyike által beszélt idegen nyelvet nem érti, tolmácsot kell alkalmazni. A tolmácsról a felek gondoskodnak.

Tanúsítvány élettársi kapcsolat külföldön történő bejegyzéséhez

26/F. § (1) Az a magyarországi lakcímmel rendelkező személy, aki külföldön kíván bejegyzett élettársi kapcsolatot létesíteni, az ehhez szükséges tanúsítvány kiadását a lakcíme szerint illetékes anyakönyvvezetőnél kérheti. Bejelentett, érvényes lakcím hiányában az érintett kérelmét az utolsó bejelentett lakcíme szerint illetékes anyakönyvvezetőnél is előterjesztheti.

(2) A kérelemhez csatolni kell a nem magyar állampolgár félnek az illetékes külföldi hatóság vagy az eljáró magyar anyakönyvvezető előtt tett és hitelesített nyilatkozatát, melyben kijelenti, hogy a tervezett élettársi kapcsolat bejegyzésének tudomása szerint nincs törvényes akadálya. A nyilatkozat csak akkor fogadható el, ha tartalmazza a születési családi és utónevét, a házassági nevet, a születés helyét és idejét, a nemzet, a családi állapotot, a szülők születési családi és utónevét, továbbá a nyilatkozó lakóhelye és állampolgársága is megállapítható belőle.

(3) Ha mindkét fél belföldi, részükre a tanúsítványt egy okiraton kell kiállítani.

(4) Ha a belföldi felek lakóhelye különböző, a tanúsítvány kiadását bármelyikük lakóhelye szerint illetékes anyakönyvvezetőnél előterjeszthetik.

(5) Ha a magyar állampolgár lakóhelye és tartózkodási helye is külföldön van, a tanúsítványt a magyar konzuli tisztviselő, egyéb esetben a közigazgatási hivatal állítja ki.

(6) A tanúsítvány tartalmazza:

a) a felek természetes személyazonosító adatait,

b) az érintett személyek állampolgárságát, hontalanságát, illetőleg menekült státusát,

c) lakóhelyének címét,

d) családi állapotát, valamint

e) azt a tényt, hogy a tervezett élettársi kapcsolatnak a magyar jog szerint nincs akadálya.

(7) A tanúsítvány a kiállításától számított hat hónapig érvényes.

Az élettársi kapcsolat bejegyzése

26/G. § (1) Az anyakönyvvezető a bejegyzés időpontját a felek kívánságát is figyelembe véve tűzi ki.

(2) Ha az élettársi kapcsolat bejegyzését megelőző eljárásról készített jegyzőkönyv felvétele óta hat hónap eltelt, az eljárást meg kell ismételni.

(3) Az élettársi kapcsolat bejegyzése nyilvános és ünnepélyes.

(4) A (3) bekezdésben foglalt rendelkezéstől csak akkor lehet eltérni, ha a felek ezt kérik.

(5) Az anyakönyvi bejegyzést megelőzően az anyakönyvvezető előbb az egyik, majd a másik félhez külön-külön a következő kérdést intézi: „Kijelenti-e (itt megnevezendő az a fél, akihez a kérdést intézi), hogy az itt jelen lévő (megnevezett másik féllel) bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít?”. Ha a feltett kérdésre mindkét fél egybehangzó igennel válaszolt, az anyakönyvvezető a következő kijelentést teszi: „Megállapítom, hogy (itt megnevezendő az egyik majd a másik fél) a bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló törvény értelmében bejegyzett élettársak.”

(6) A felek kérésére – ha az anyakönyvvezető, a tanúk és mindkét fél érti és beszéli az adott, Magyarországon honos nemzeti és etnikai kisebbség nyelvét – az eljárás az adott kisebbség nyelvén is lefolytatható.

(7) A felek, a tanúk és az anyakönyvvezető, továbbá - ha közreműködött - a tolmács az anyakönyvi bejegyzést aláírják.

(8) Ha a felek vagy azok egyike az (5) bekezdésben foglaltak szerinti kérdésre nem egybehangzó igennel válaszol, a nyilatkozatot feltételhez vagy időhöz köti, közöttük a bejegyzett élettársi kapcsolat nem jön létre. E tényt az anyakönyvvezető a jelenlévők előtt kijelenti.

(9) Ha a felek vagy azok egyike, illetőleg a tanú vagy a tolmács az anyakönyv bejegyzésének aláírását megtagadja, de a bejegyzett élettársi kapcsolat az (5) bekezdésben foglaltaknak megfelelően létrejött, az anyakönyvvezető az aláírásra szolgáló rovatba e tényt feljegyzi.

26/H. § (1) Tanú nagykorú és cselekvőképes személy lehet. A tanúkról a leendő élettársak gondoskodnak.

(2) Az élettársi kapcsolatnak az erre kijelölt helyiségen kívüli bejegyzését a jegyző engedélyezi.”

(2) Az At. 30. § (1)-(4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A születési anyakönyvbe a szülők, a házassági anyakönyvbe és a bejegyzett élettársi kapcsolatok anyakönyvébe a felek apja és anyja, a halotti anyakönyvbe az elhalt apja, anyja továbbá házastársa vagy bejegyzett élettársa neveként a születési nevet kell anyakönyvezni.

(2) A házassági, valamint a bejegyzett élettársi kapcsolatok anyakönyvébe a feleség és a férj, illetve a felek születési nevét minden esetben be kell jegyezni.

(3) Az anyakönyvvezetőnek a kéttagú születési családi név és a házassági név családi nevekből képzett részét kötőjellel összekapcsolva kell anyakönyveznie.

(4) Az anyakönyvbe azt a születési és házassági nevet kell bejegyezni, amely az érintett személyt a születés, a házasságkötés, az élettársi kapcsolat bejegyzésének vagy a haláleset időpontjában megillette. Anyakönyvezni a szülők által meghatározott sorrendben legfeljebb két, a gyermek nemének megfelelő utónevet lehet a Magyar Tudományos Akadémia által összeállított utónévjegyzékből.”

(3) Az At. a következő alcímmel és 35/A. §-sal egészül ki:

„A bejegyzett élettársi kapcsolatok anyakönyve

35/A. § (1) A bejegyzett élettársi kapcsolatok anyakönyve tartalmazza

a) a bejegyzés helyét és idejét (év, hó, nap);

b) a bejegyzett élettársak születési családi és utónevét, az anyakönyvezés előtt viselt – előző házassági – nevét, születési helyét, személyi azonosítóját, annak hiányában születési idejét (év, hó, nap), a bejegyzést megelőző családi állapotát, lakóhelyét, a bejegyzett élettársak szüleinek születési családi és utónevét;

c) a tanúk és a tolmács nevét;

d) a bejegyzett élettársak nemét;

e) az élettársi kapcsolat bejegyzése során alkalmazott nyelv megnevezését, ha az élettársi kapcsolat bejegyzésére irányuló eljárás valamely Magyarországon honos nemzeti és etnikai kisebbség nyelvén történt;

f) az élettársi kapcsolat bejegyzésénél közreműködött anyakönyvvezető nevét;

g) a bejegyzett élettársak külföldi állampolgárságát vagy hontalanságát, a hazai anyakönyvezésnél ismeretlen állampolgárságát;

h) különböző nemű bejegyzett élettársak esetén a megállapodást a születendő gyermek születési családi nevééről.

(2) Az adatok változása esetén anyakönyvezni kell:

a) a bejegyzett élettársak születési nevének, személyi azonosítójának, nemének megváltozását;

b) a bejegyzett élettársi kapcsolat megszűnését, illetve érvénytelenné nyilvánítását;

c) a magyar állampolgárság megszűnését; a magyar állampolgárság megszerzését;

d) a megállapodást a születendő gyermek születési családi nevééről.

(3) A bejegyzett élettársakat az anyakönyvbe születési nevük abc sorrendjében kell bejegyezni.”

(4) Az At. 42/A. §-a a következő (3) bekezdéssel egészül ki:

„(3) Felhatalmazást kap az anyakönyvi ügyekért felelős miniszter, hogy rendeletben jelölje ki az élettársi kapcsolat bejegyzésére jogosult anyakönyvvezetők körét.”

Záró rendelkezések

16. § Ez a törvény 2009. január 1-jén lép hatályba.

17. § (1) A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény

1. 14. § (2) bekezdésében, 15. § (2) bekezdésében, 21. § (2) bekezdésében, 601. § (1) bekezdésében, 615. § (1) bekezdésében, 670. § (2) bekezdésében és 685. § b) pontjában a „házastársa” szövegrész helyébe a „házastársa, bejegyzett élettársa”,

2. 14. § (6) bekezdés 3. pont a) alpontjában a „házassági” szövegrész helyébe a „házassági, a bejegyzett élettársi”,

3. 19/A. § (1) bekezdésében, 601. § (2) bekezdésében a „házastársát” szövegrész helyébe a „házastársát vagy bejegyzett élettársát”,

4. 19/A. § (1) bekezdésében, 601. § (3) bekezdésében és a 615. § előtti alcímben a „házastárs” szövegrész helyébe a „házastárs, bejegyzett élettárs”,

5. 578/G. § (2) bekezdésében a „házastársak” szövegrész helyébe a „házastársak és a bejegyzett élettársak”,

6. 601. § (1) bekezdésében a „házastársak” szövegrész helyébe a „házastársak, bejegyzett élettársak”,

7. 601. § (2) bekezdésében a „házastársa” szövegrész helyébe a „házastársa vagy bejegyzett élettársa”,

8. 601. § (2) bekezdésében és 601. § (3) bekezdésében a „házastársak” szövegrész helyébe a „házastársak vagy a bejegyzett élettársak”,

9. 601. § (3) bekezdésében, 625. § (2) bekezdésében a „házastársának” szövegrész helyébe a „házastársának, bejegyzett élettársának”,

10. 606. §-ában, 667. § (1) bekezdés d) pontjában és 685. § b) pontjában a „házastárs” szövegrész helyébe a „házastárs, a bejegyzett élettárs”,

11. 607. § (4) bekezdésében, 615. § (2) bekezdésében, 616. § (1) bekezdésében, 616. § (2) bekezdésében, 616. § (3) bekezdés második mondatában és 671. § (1) bekezdésében a „házastárs” szövegrész helyébe a „házastárs vagy a bejegyzett élettárs”,

12. 608. § (1) és 617. § (3) bekezdésében az „és házastárs” szövegrész helyébe a „házastárs és bejegyzett élettárs”,

13. 609. § (1) bekezdésében a „házastársnak” szövegrész helyébe a „házastársnak, bejegyzett élettársnak”,

14. 613. § (3) bekezdésében a „házasság” szövegrész helyébe a „házasság vagy bejegyzett élettársi kapcsolat” szöveg, a „házastárssal” szövegrész helyébe a „házastárssal vagy bejegyzett élettárssal”,

15. 615. § (2) bekezdésében a „házasságot köt” szövegrész helyébe a „házasságot köt, vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít”,

16. 616. § (3) bekezdésében a „Mind a házastárs” szövegrész helyébe a „Mind a házastárs, mind a bejegyzett élettárs” szöveg, a „házastársa haszonélvezeti jogának” szövegrész helyébe a „házastársa, bejegyzett élettársa haszonélvezeti jogának”,

17. 616. § (4) bekezdésében és 667. § (3) bekezdésében a „házastársat” szövegrész helyébe a „házastársat, és a bejegyzett élettársat”,

18. 661. §-ában a „házastársát” szövegrész helyébe a „házastársát, bejegyzett élettársát”,

19. 663. § (1) bekezdés c) pontjában a „vagy házastársának” szövegrész helyébe a „házastársának vagy bejegyzett élettársának”,

20. 663. § (2) bekezdésében a „Házastársát” szövegrész helyébe a „Házastársát vagy bejegyzett élettársát” szöveg, a „házastársi” szövegrész helyébe a „házastársi, bejegyzett élettársi”,

21. 665. § (2) bekezdésében a „házastársat” szöveg helyébe a „házastársat vagy a bejegyzett élettársat”,

22. 667. § (2) bekezdés első mondatában a „házasságkötés” szövegrész helyébe a „házasságkötés, a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése”,

23. 667. § (2) bekezdés második mondatában a „házasságkötés” szövegrész helyébe az „ilyen kapcsolat”,

24. 667. § (2) bekezdésében a „házasságból” szövegrész helyébe a „házasságból, bejegyzett élettársi kapcsolatból” szöveg, a „házasságot kötött” szövegrész helyébe a „házasságot kötött, bejegyzett élettársi kapcsolatot létesített”,

25. 670. § (2) bekezdésében a „házastársával” szövegrész helyébe a „házastársával, bejegyzett élettársával”,

26. 679. § (3) bekezdésében a „házastárs” szövegrész helyébe a „házastárs, és a bejegyzett élettárs” szöveg, a „házastársi” szövegrész helyébe a „házastársi, vagy bejegyzett élettársi”,

27. 685/A. §-ában a „házasságkötés” szövegrész helyébe a „házasságkötés, vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése” szöveg lép.

(2) A Csjt.

a) 7. § (2) bekezdésében a „házasság” szövegrészek helyébe a „házasság vagy bejegyzett élettársi kapcsolat”,

b) 22. § (2) bekezdésében az „újból házasságot köt” szövegrész helyébe az „újból házasságot köt vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít”,

c) 35. § (1) bekezdésében a „házassági kötelékben állott” szövegrész helyébe „házassági kötelékben vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban állt”,

d) 36. §-ában a „házassági kötelékben” szövegrész helyébe „házassági kötelékben vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban”,

e) 36. § c) pontjában a „házasságot kötött” szövegrész helyébe „házasságot kötött vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesített”,

f) 38. § (1) bekezdésében a „házassági köteléke vagy utólagos házassága” szövegrész helyébe a „házassági köteléke vagy utólagos házassága, sem bejegyzett élettársi kapcsolata vagy utólagos bejegyzett élettársi kapcsolata”,

g) 39. § (1) bekezdés bevezető szövegében a „házasságot köt” szövegrész helyébe a „házasságot köt vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít”,

h) 39. § (1) bekezdés *c)* pontjában a „házasságkötést megelőzően” szövegrész helyébe a „házasságkötést vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítését megelőzően”,

i) 39. § (3) bekezdésében az „utólagos házasságának” szövegrész helyébe „utólagos házasságának vagy bejegyzett élettársi kapcsolatának”,

j) 43. § (4) bekezdésében a „volt férje” szövegrész helyébe a „volt férje, bejegyzett élettársa” szöveg, az „újabb házasságbeli férje” szövegrész helyébe az „újabb házasságbeli férje vagy bejegyzett élettársa” szöveg, a „volt férjet” szövegrész helyébe a „volt férjet, bejegyzett élettársat”,

k) 44. § (1) bekezdésében a „házasságkötés” szövegrész helyébe a „házasságkötés vagy bejegyzett élettársi kapcsolat”,

l) 60. § (1) bekezdésében és a 61. § (4) bekezdésében a „házastársa” szövegrész helyébe „házastársa vagy bejegyzett élettársa”,

m) 64. § (2) bekezdésében a „házastársat és az elvált házastársat, a házastárs és az elvált házastárs” szövegrész helyébe a „házastársat, elvált házastársat, bejegyzett élettársat, volt bejegyzett élettársat, a házastárs és az elvált házastárs, illetve bejegyzett élettárs és volt bejegyzett élettárs”

szöveg lép.

(3) Az At.

a) 2. § (2) bekezdésében a „névadási, házasságkötési” szövegrész helyébe a „házasságkötési, bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésére irányuló, névadási”,

b) 3. § (2) bekezdés *d)* pontjában a „kötni” szövegrész helyébe a „kötni, vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesíteni” szöveg, 3. § (2) bekezdés *f)* pontjában a „házasságkötéséhez” szövegrész helyébe a „házasságkötéséhez, bejegyzett élettársi kapcsolat létesítéséhez” szöveg, 3. § (2) bekezdés *g)* pontjában a „házasságkötése” szövegrész helyébe a „házasságkötése vagy bejegyzett élettársi kapcsolata létesítése” szöveg, a „házasságkötésének” szövegrész helyébe a „házasságkötésének vagy a felek bejegyzett élettársi kapcsolata létesítésének”,

c) 4. § (3) bekezdésében a „házasságkötését” szövegrész helyébe a „házasságkötését, bejegyzett élettársi kapcsolatának anyakönyvezését”,

d) 8. § (1) bekezdésében, a 41/A. § (1) bekezdésében, valamint a 42/A. § (1) bekezdésében a „házasságkötési” szövegrész helyébe a „házasságkötési valamint az élettársi kapcsolat bejegyzésére irányuló”,

e) 12. § (2) bekezdésében a „házassága” szövegrész helyébe a „házassága vagy bejegyzett élettársi kapcsolata”,

f) 13. § (1) bekezdésében az „eljárásban” szövegrész helyébe az „eljárásban, valamint élettársi kapcsolat bejegyzésekor”,

g) 15. § (2) bekezdésében a „Nem magyar állampolgár és a külföldön élő magyar állampolgár házasulók esetén a házasulók egyike” szövegrész helyébe „A házasulók egyike – ha magyarországi lakcímmel nem rendelkezik –”,

h) 23. § (1) bekezdésében az „élő magyar állampolgár, hontalan személy, vagy a magyar menekültügyi hatóság által menekültként elismert” szövegrész helyébe a „lakcímmel rendelkező” szöveg, a „lakóhelye, ennek hiányában a tartózkodási helye” szövegrész helyébe a „lakcíme”,

i) 30/A. § (3) bekezdésében az „és házasságkötési” szövegrész helyébe a „, házasságkötési és a bejegyzett élettársi kapcsolat létrehozására irányuló”,

j) 36. § (1) bekezdés *d)* pontjában a „házastársának” szövegrész helyébe a „házastársának vagy élettársának” szöveg, a „házasságkötés” szövegrész helyébe a „házasságkötés vagy élettársi kapcsolat bejegyzésének” szöveg, a „házasság” szövegrész helyébe a „házasság vagy az élettársi kapcsolat”,

k) 37. § (1) bekezdés bevezető szövegében, *b)* pontjában és (2) bekezdése bevezető szövegében a „házasságkötést” szövegrész helyébe a „házasságkötést, a bejegyzett élettársi kapcsolatot”,

l) 38. § (1) és (2) bekezdésében a „házasságkötését” szövegrész helyébe a „házasságkötését, bejegyzett élettársi kapcsolatát”,

m) 39. § (1) bekezdésében a „házasságkötéséről” szövegrész helyébe a „házasságkötéséről, bejegyzett élettársi kapcsolatáról”,

n) 40. § (4) bekezdésében a „házasságkötés” szövegrész helyébe a „házasságkötés, a bejegyzett élettársi kapcsolat” szöveg lép.

18. § (1) Hatályát veszti az At. 22. § (3) bekezdése.

(2) E törvény hatálybalépését követő napon hatályát veszti a 13-15. §, a 13. §-t megelőző alcím, a 17. §. E § a hatálybalépését követő második napon hatályát veszti.”

II.

A Tv. formai alkotmányellenessége

A Tv. álláspontom szerint az alábbiak miatt formai szempontból alkotmányellenes.

1. A Tv. előkészítése és megalkotása során megsértették az Alkotmány 2. §-ának (1) bekezdését, 19. §-ának (2) bekezdését, 35. §-a (1) bekezdésének *a)* és *b)* pontját, 36. §-át, 37. §-ának (2) bekezdését, 50. §-ának (1) bekezdését, 51. §-ának (1) bekezdését, a Jat. 19-20., 27-28., 31-32. §-ait, a Bszi. 39. §-ának *e)* pontját [vö. Alkotmány 50. § (5) bek.], az Ütv. 5. §-a (2) bekezdésének *b)* pontját, mert a Tv. tervezetét nem bocsátották szakmai-társadalmi vitára, közigazgatási egyeztetésre. A Tv. tervezetének elkészítésébe se az érdekelt szakmai-társadalmi szervezeteket és érdekképviselői szerveket, se az érdekelt közjogi (közhatalmi jogosítványokkal rendelkező) jogalkalmazó szerveket (pl. a Legfelsőbb Bíróság elnökét, a legfőbb ügyészt és az OIT-t) nem vonták be, a Tv. tervezetét nem küldték meg nekik véleményezésre. Tudomásom szerint a tervezetet „tárcakörözés”-re sem bocsátották; mindössze egy szűk körű államtitkári értekezleten vitatták meg mielőtt a Kormány elé terjesztették.¹ A Tv. tervezetével egyidejűleg nem készítették el, s így nem is küldték meg véleményezésre a végrehajtási jogszabály tervezetét sem.²

A bíróságokat, azok feladat- és hatáskörét közvetlenül érinti a Tv. 3. §-ának (2) bekezdése, 12. §-ának (1)-(2) bekezdése (vö. Tv. 4-12. §§).

Az Alkotmány 50. §-ának (5) bekezdése szerint a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges [vö. a Jat. pl. 20. §-ának, 28. §-ának és a Bszi. 39. §-a *e)* pontjának megsértése].

2. A törvényalkotási folyamat egyes eljárási szabályainak betartása a törvény érvényességének az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből is levezethető jogállami követelménye (az eljárási biztosítékok következetes érvényesítése, a formalizált eljárási szabályok maradéktalan betartása a törvényhozási eljárásra vonatkozóan is – a jogállamiságból fakadó – alkotmányos követelmény³). A demokratikus jogállam feltételezi a demokratikusan elfogadott eljárási szabályoknak megfelelő döntéshozatalt. Az eljárás eredményének – a döntésnek – a demokratikus legitimitását az eljárási szabályok feltétlen és maradéktalan betartása biztosítja.⁴

¹ Vö. Jat. 31. § (1)-(2) bek.

² Vö. Tv. pl. 1. § (1) bek., 6. §, 12. § (3) bek., 14. § (1)-(4) bek., 15. § (1)-(4) bek., 17. § (3) bek. *c)* pont.

³ Ld. 66/1997. (XII. 29.) AB határozat, Indokolás III. 1.; 4/1999. (III. 31.) AB határozat, Indokolás IV. 4.

⁴ Ld. 62/2003. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás IV. 2.3.

A jogállamiság egyik alapvető követelménye, hogy a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket.⁵ Jogalkotásra csak a jogbiztonság alkotmányos elvének megfelelően kerülhet sor. A jogbiztonság elve megköveteli, hogy a jogalkotás ésszerű rendben történjék.⁶ Az Alkotmány 2. § (1) bekezdése szerinti demokratikus jogállam megvalósulásának feltétele többek között: a hatalommegosztás elve; az elválasztott alkotmányos szervek együttműködési kötelezettsége; az elválasztott szervek eljárási és döntési autonómiájának, döntéshozatalának kölcsönös tiszteletben tartása; az Alkotmányra visszavezethető eljárási szabályok léte és betartása.⁷ „Amennyiben a demokratikus jogállam megvalósulásának ezeket a feltételeit megsértik, akkor az egyben az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének a sérelméhez is vezet.” („az alkotmányos demokráciában érvényesülnie kell az elválasztott hatalmi ágak együttműködési kötelezettségének”, „az Alkotmányban szabályozott szervek alkotmányos jelentőségű hatásköreiket jóhiszeműen, feladataik teljesítését kölcsönösen segítve és együttműködve gyakorolják”,⁸ „Az alkotmányos szervek együttműködése nélkül az alkotmányos demokrácia elképzelhetetlen.”) A demokratikus jogállam feltételezi az egyes hatalmi ágak részére meghatározott hatáskörök és funkciók kölcsönös tiszteletben tartását és gyakorlásuk biztosítását.⁹ „Az eljárási szabályok kivétel nélküli és feltétlen betartása a demokratikus jogállamiság alapvető követelménye. Az eljárási értelemben vett együttműködés azt jelenti, hogy az adott döntéshozatali eljárásban résztvevő minden szervezet, intézmény, közjogi méltóság korlátozás nélkül és zavartalanul élhet az eljárásban meghatározott jogaival, gyakorolhatja hatáskörét, és biztosan számíthat arra, hogy az eljárás minden résztvevője biztosítja és tiszteletben tartja az ő döntéshozatali jogosítványait.”¹⁰

Ennek megfelelően, az Alkotmánybíróságnak meg kell semmisítenie a jogszabályt, ha a jogalkotási eljárás során olyan súlyos eljárási szabálytalanságot követtek el, amely a jogszabály közjogi érvénytelenségét idézte elő, illetőleg, amely másként nem orvosolható, mint a jogszabály megsemmisítésével.¹¹ Csak a formalizált eljárás szabályainak követésével keletkezhet érvényes jogszabály, csak az eljárási normák betartásával működnek alkotmányosan a jogintézmények.¹² A jogállamiság és jogbiztonság elvéből fakadó eljárási garanciák alapvető jelentőségűek az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatósága szempontjából.¹³ A törvényhozási eljárás Alkotmányba foglalt rendelkezéseit nem lehet megkerülni, az feltétlen érvényesülést kíván. Az alkotmányos jelentőségű eljárási szabályok megsértése formailag érvénytelen (közjogi érvénytelenség) és illegitim döntést eredményez.¹⁴ Az Alkotmányra visszavezethető eljárási szabályok sérelmével meghozott döntésnek nincs

⁵ Ld. 56/1991. (XI. 8.) AB határozat, Indokolás III. 1.; 66/1997. (XII. 29.) AB határozat, Indokolás III. 1.; 4/1999. (III. 31.) AB határozat, Indokolás IV. 4.

⁶ Ld. 8/2003. (III. 14.) AB határozat rendelkező rész 1., Indokolás III. 3.2.; 63/2003. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás III. 1.

⁷ Ld. 62/2003. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás IV. 2.

⁸ Ld. 8/1992. (I. 30.) AB határozat, Indokolás II. 4.; 36/1992. (VI. 10.) AB határozat, Indokolás III.

⁹ Ld. 62/2003. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás IV. 2.2.; 63/2003. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás III. 1.6.

¹⁰ Ld. 62/2003. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás IV. 2.3.

¹¹ Ld. 52/1997. (X. 14.) AB határozat rendelkező rész II. 5., Indokolás IV.; 50/1998. (XI. 27.) AB határozat, Indokolás III. 1.; 39/1999. (XII. 21.) AB határozat, Indokolás III. 7.; 38/2000. (X. 31.) AB határozat, Indokolás II. 4.; 901/B/2006. AB határozat (2007. november 20.), Indokolás III. 1.2.

¹² Ld. 9/1992. (I. 30.) AB határozat, Indokolás V. 3.

¹³ Ld. 29/1997. (IV. 29.) AB határozat, Indokolás IV. 1.1.; 30/2000. (X. 11.) AB határozat, Indokolás III. 2.2.; 675/B/2001. AB határozat (2002. január 21.), Indokolás II.; 8/2003. (III. 14.) AB határozat, Indokolás III. 3.2.; 63/2003. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás III. 1.

¹⁴ Vö. Alkotmány pl. 50. § (5) bek., Bszi. 39. § e) pont és Jat. pl. 20. §, 28. §.

sem alkotmányos legalitása, sem demokratikus legitimitása.¹⁵ („A népszuverenitás elvéből és a demokratikus jogállamiságból adódó alkotmányos követelmény, hogy a Magyar Köztársaságban közhatalom kizárólag demokratikus legitimitáció alapján gyakorolható.”¹⁶) Ha bármely alkotmányi feltétel hiányzik vagy bármely, a közjogi érvényességet megalapozó követelmény sérül, a törvény egésze közjogi értelemben érvénytelennek tekintendő.

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján a törvényhozási eljárás Alkotmányban meghatározott szabályának megsértésével keletkezett törvényt közjogilag érvénytelennek kell tekinteni („a jogalkotás során elkövetett eljárási alkotmánysértés önmagában megalapozza a törvény megsemmisíthetőségét”, „a súlyos eljárási szabálytalanság közjogi érvénytelenséget idéz elő”¹⁷).

A Jat. (hivatkozott) rendelkezéseinek figyelmen kívül hagyása eredményezheti a jogszabály alkotmányellenességének megállapítását.¹⁸ „A jogállamiság részét képező döntéshozatali eljárási szabályok megsértése a döntés közjogi érvénytelenségét eredményezheti. Ellenkező esetben maga a demokratikus rendszer veszíti el legitimitációját, hiszen a különböző társadalmi részérdek megjelénítésére és összehangolására nem nyílik mód, így a konszenzus elérése eleve lehetetlen. Amennyiben pedig külön törvény ír elő konkrét és intézményesített véleménykerési kötelezettséget, akkor annak elmulasztása olyan, a jogalkotási eljárásban elkövetett súlyos szabálytalanságnak minősülhet, amely adott esetben a jogállamiság alkotmányos követelményét közvetlenül veszélyezteti, és a törvényt sértő módon alkotott jogszabály közjogi érvénytelenségét eredményezheti.”¹⁹ („Az eljárási szabályok megsértésével megalkotott, formai hibás, s ezáltal alkotmánysértő jogalkotás a törvény megsemmisítését eredményezheti.”²⁰)

3. Az Alkotmány 2. §-ának (1) bekezdésében foglalt „demokrácia” („demokratikus jogállam”) követelményébe beletartozik a Jat., a Bszi. és az Ütv. hivatkozott rendelkezései szerinti „meghallgatás” (megkeresés, bevonás: vélemény-, észrevétel-kikérés) kötelezettsége is; különben az – a véleménynyilvánítási jog szempontjából – tartalmilag teljesen kiüresedne. Ezért, ha a megkeresésre sor sem kerül, a jogszabály sérti az Alkotmány 2. §-ának (1) bekezdését, azaz alkotmányellenes. A vélemény-, illetőleg az észrevétel-kikérelési kötelezettség nem a Kormány eseti döntésén, hanem törvényi előírásokon alapul.²¹ A Kormány, illetve a tervezet előkészítője köteles a törvényi rendelkezéseket betartva, a törvényekben feljogosított és pontosan megjelölt szerveket a normatervezet véleményeztetése végett megkeresni. A Kormány, illetve a tervezet előkészítője nem szabadulhat a véleményeztetés konkrét törvényi kötelezettségei alól. Mindezzel összefüggésben hangsúlyozandó: a törvények betartása és betartásuk biztosítása a Kormánynak az Alkotmány 35. § (1) bekezdés *b*) pontján alapuló általános kötelezettsége.²²

A hivatkozott rendelkezések szerint a Legfelsőbb Bíróság elnökének, a legfőbb ügyésznek, a minisztereknek, az érdekelt országos hatáskörű szervek vezetőinek és az OIT-nek a szoros értelemben véve is közhatalmi közfeladatnak minősülő előzetes

¹⁵ Vö. 62/2003. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás IV. 5.

¹⁶ Ld. 30/1998. (VI. 25.) AB határozat, Indokolás VII. 1.

¹⁷ Ld. 63/2003. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás III. 1.

¹⁸ Ld. pl. 352/B/1990. AB határozat (1990. szeptember 10.), Indokolás III.; 496/B/1990. AB határozat (1991. január 21.), Indokolás III.; 32/1991. (VI. 6.) AB határozat, Indokolás V. 1.3.; 34/1991. (VI. 15.) AB határozat, Indokolás II. 2.; 7/1993. (II. 15.) AB határozat, Indokolás III.; 518/B/1996. AB határozat (1996. szeptember 3.), Indokolás 2. a) pont; 50/1998. (XI. 27.) AB határozat, Indokolás III. 1.; 39/1999. (XII. 21.) AB határozat, Indokolás III. 7.

¹⁹ Ld. 30/2000. (X. 11.) AB határozat, Indokolás III. 2.2. Vö. pl. Jat. 28. §, Bszi. 39. § *e*) pont, Ütv. 5. § (2) bek. *b*) pont.

²⁰ Ld. 62/2003. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás IV. 3.2.

²¹ Ld. pl. Jat. 28. §, Bszi. 39. § *e*) pont, Ütv. 5. § (2) bek. *b*) pont. Vö. 30/2000. (X. 11.) AB határozat, Indokolás III. 2.3.

²² Ld. 30/2000. (X. 11.) AB határozat, Indokolás III. 2.3.

véleménynyilvánítása, észrevételtétele a jogszabályalkotás során fennálló közhatalmi jogosítványok (jogok) közé tartoznak; ezek gyakorlásának teljes megghiúsítása (összességében) a demokrácia és a jogállam (az alkotmányos rend²³) súlyos megsértését (semmibe vételét, „félre-tételét”) jelenti, amely az adott jogszabály – jelen esetben a Tv. – közjogi érvénytelenségét eredményezi. A Tv. a Jat., a Bszi. és az Ütv. kifejezett, hivatkozott rendelkezéseinek figyelmen kívül hagyásával került megalkotásra, ezért megállapítható és megállapítandó, hogy a törvényekben előírt véleményeztetési kötelezettség elmulasztása közvetlenül sérti a jogállamiság követelményét. Így azt az Alkotmánybíróságnak a jogállamiság [Alkotmány 2. § (1) bekezdés] követelményére figyelemmel, formai alkotmányellenesség miatt meg kell semmisítenie.²⁴ („...a jogszabály által kifejezetten és konkrétan megnevezett, egyetértési, illetve véleményezési jogkörrel rendelkező szervezetek – a demokratikus döntéshozatali eljárásban betöltött szerepük miatt az egyeztetési kötelezettség vonatkozásában – közhatalminak, így a jogalkotó számára megkerülhetetlennek minősülnek.”²⁵)

Az Alkotmány 19. §-ának (2) bekezdése szerint az Országgyűlés a népszuverenitásból eredő jogait gyakorolva biztosítja a társadalom alkotmányos rendjét, meghatározza a kormányzás szervezetét, irányát és feltételeit; 35. §-a (1) bekezdésének *a)* és *b)* pontja alapján a Kormány védi az alkotmányos rendet, védi és biztosítja a természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogait, biztosítja a törvények végrehajtását; 37. §-ának (2) bekezdése szerint a miniszterek a jogszabályok rendelkezéseinek és a Kormány határozatainak megfelelően vezetik az államigazgatásnak feladatkörükbe tartozó ágait, és irányítják az alájuk rendelt szerveket. A Kormány és az előadó miniszter a szóban forgó eljárásban – a Jat., a Bszi. és az Ütv. hivatkozott szabályainak figyelmen kívül hagyásával – ezeket az alkotmányi rendelkezéseket is megsértette.

A Tv. megalkotása során elkövetett súlyos eljárási jogsértések (egyebek mellett) mind a demokrácia, mind a jogállam (az alkotmányos rend) szempontjából elfogadhatatlanok, megengedhetetlenek (a Jat., a Bszi., az Ütv. hivatkozott normáinak megsértései az említett alkotmányi alapelvekbe, alkotmányi rendelkezésekbe²⁶ is kifejezetten ütköznek); azok közvetlen tartalmi alkotmányellenességre is vezettek.

A jogszabálytervezetek véleményezésével az említett szervek a mindenkori jogalkotó álláspontjától eltérő véleményt fogalmazhatnak meg, s a jogalkotót a jogszabálytervezetknél figyelembe vett szempontoktól eltérő szempontok megfontolására készíthetik. Ezáltal e szervek – a hivatkozott jogszabályi rendelkezésekbe foglalt keretek között – ellensúlyát képezhetik a jogalkotónak. A jogalkalmazó szerveknek a jogalkotási folyamatra kiható tevékenysége tehát a hatalmi ágak megosztásának tényleges megvalósulását szolgálja. Ezért a jogszabálytervezeteknek az említett szervek által történő véleményezése, észrevételezése a hatalommegosztás elvének érvényesülését garantálja. (Az egyik hatalmi ág nem vonhatja el a másik jogosítványait.²⁷) Mindez különös súllyal jelentkezik például akkor, amikor a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvény, melynek elfogadásához az Alkotmány szerint a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges,²⁸ rendelkezik úgy, hogy az adott jogalkalmazó szervet megilleti a jogszabályok tervezetével kapcsolatos

²³ Vö. Alkotmány 19. § (2) bek., 35. § (1) bek. *a)* pont, 50. § (1) bek., 51. § (1) bek.

²⁴ Ld. 30/2000. (X. 11.) AB határozat, Indokolás III. 2.3. Vö. 9/1992. (I. 30.) AB határozat, Indokolás V. 2. („Az Alkotmányban tételesen szereplő jogállam alapértékének sérelme önmagában is megalapozza valamely jogszabály alkotmányellenességét.”).

²⁵ Ld. 30/2000. (X. 11.) AB határozat, Indokolás III. 2.1.

²⁶ Ld. Alkotmány 2. § (1) bek., 36. §, 50. § (1) és (5) bek., 51. § (1) bek. [vö. uo. 2. § (2) bek., 4. §, 7. § (1)-(2) bek.].

²⁷ Ld. 28/1995. (V. 19.) AB határozat, Indokolás II. 3. *c)* pont; 62/2003. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás IV. 2.1.

²⁸ Ld. Alkotmány 50. § (5) bek.

véleményezési jog,²⁹ illetve a másik hatalmi ág (a bíróságok) feladat- és hatáskörét is érintő jogszabály tervezetéről van szó.³⁰ Ilyenkor az említett eltérő-szempontra-megfontolásra készítés lehetőségének kiemelt, nevesített, alkotmányos jelentőségű súlya van: különösen fontos, az Alkotmányból egyértelműen levezethető érdek fűződik ahhoz, hogy a másik hatalmi ág (pl. a jogalkotó, végrehajtó hatalom feje, illetve az Országgyűlés) számára kötelezően – a jogalkotóval szemben alkotmányjogilag is kikényszeríthetően – megismerhető legyen a jogszabálytervezettel érintett közjogi (bíróági) jogalkalmazó szerv véleménye. Ezen követelmény semmibe vétele alkotmányjogilag sem tolerálható.

A Kormány, annak tagjai és az Országgyűlés is az Alkotmány hivatkozott rendelkezései³¹ alapján kötelesek betartani a törvényeket; törvénytörő, rosszhiszemű eljárásuk a demokráciát, a jogállamot, az alkotmányos rendet súlyosan sérti (a hivatkozott eljárási szabályok sérelme az Alkotmányra visszavezethető).

A fentiek alapján – véleményem szerint – a Tv. formailag érvénytelen, ezért azt meg kell semmisíteni.

III.

A Tv. tartalmi alkotmányellenessége

A Tv. az alábbiakban foglaltak szerint tartalmi szempontból is alkotmányellenes.

1. Az Alkotmánybíróság a 14/1995. (III. 13.) AB határozatában (a továbbiakban: 1Abh.) megállapította:

– „...a házasság intézménye kultúránkban és jogunkban is hagyományosan férfi és nő életközössége. Ez az életközösség tipikusan közös gyermekek születését és a családban való felnevelését célozza, amellett, hogy a házastársak kölcsönös gondoskodásban és támogatásban élésének is kerete.”; a házasság eredeti és tipikus rendeltetéséből folyóan a házastársak különeműsége a házasság fogalmi eleme és feltétele;³²

– „A házasság intézményét az állam arra tekintettel is részesíti alkotmányos védelemben, hogy elősegítse a házastársak számára a közös gyermekkel is rendelkező család alapítását. Ez a magyarázata annak, hogy az Alkotmány 15. §-a együtt említi a védelem két tárgyát: »A Magyar Köztársaság védi a házasság és a család intézményét.«”;³³

– „A legfontosabb emberi jogi nemzetközi egyezmények szövegezéséből is az következik, hogy a házasságot férfi és nő életközösségeként fogják fel: a házasságkötés szabadságát a férfi és a nő jogaként határozzák meg, míg más jogok vonatkozásában ilyen különbségtétel nélkül a »személyek« a jogalanyok. [Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 16. cikk; A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 23. cikk; Európai Emberi Jogi Egyezmény 12. cikk. Az Európai Emberi Jogi Bíróság megerősítette ezt az értelmezést, Rees Judgement of 17 October 1986, Series A(1987) p.19.]”;³⁴

– a homoszexualitás tekintetében az utóbbi évtizedekben kultúránkban általában bekövetkezett dekriminalizáció, a homoszexuálisok hátrányos megkülönböztetése ellen indult mozgalmak, illetőleg a hagyományos családmódelben is (elsősorban a házasságok tartósságát tekintve) tapasztalható változások nem adnak okot arra, hogy a jog eltérjen a házasságnak

²⁹ Ld. Bszi. 39. § e) pont.

³⁰ Ld. Jat. 28. §, Bszi. 39. § e) pont [vö. Alkotmány 50. § (5) bek.].

³¹ Ld. Alkotmány pl. 19. § (2) bek., 35. § (1) bek. a) és b) pont, 37. § (2) bek.

³² Ld. 1Abh. Indokolás II.

³³ Ld. uo.

³⁴ Ld. uo.

attól a jogi fogalmától, amely a mai állapothoz vezető hagyományban mindig is élt, és amely a mai jogokban is általános, továbbá amely a köztudat és köznyelv házasság-fogalmával összhangban van;³⁵

– a mai alkotmányok és a házasságra és családra vonatkozó rendelkezései összefüggéséből levezethetően a magyar Alkotmány is, a férfi és nő közötti házasságot tartja értéknek, és azt védi;³⁶

– „A férfi és nő egyenjogúságának addig van értelme, amíg a férfi és nő közötti természetes különbséget elismerjük, s erre figyelemmel valósul meg az egyenjogúság.”;³⁷

– „mivel a házasság intézménye az Alkotmányban külön, nevesített védelmet élvez, és általánosan elismert jogi fogalma szerint a házasság férfi és nő életközössége, a férfiak és a nők külön-külön képezik a jogalanyoknak azt a homogén csoportját, amelyet az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a hátrányos megkülönböztetés elkerülése érdekében azonos módon kell kezelni. Az Alkotmány csak a különeműek közötti házasságkötés feltételei egyenlő szabályozásának követelményét támasztja a jogalkotóval szemben, ami nem foglalja magában az azonos neműek házasodásának jogi lehetőségét. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a támadott rendelkezés nem valósít meg nem szerinti, sem pedig egyéb helyzet szerinti különbségtételt, s ezért nem sérti az Alkotmány 70/A. §-át. A kifogásolt rendelkezés az Alkotmány 66. §-ának (1) bekezdésével nem hozható összefüggésbe, hiszen nem érinti a férfiak és a nők egyenjogúságát. A Csjt.-nek a házasságot különeműek kapcsolatára korlátozó előírása ugyanis férfiak és nők számára egyaránt tiltja a házasságkötést velük azonos neműekkel. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a Csjt. támadott rendelkezése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére vonatkozó indítványt elutasította.”³⁸

A 75/2007. (X. 19.) AB határozat (a továbbiakban: 2Abh.) szerint: „Az Alkotmánybíróság korábban már értelmezte az Alkotmány 15. §-ában szereplő házasság fogalmát [14/1995. (III. 13.) AB határozat, ABH 1995, 82.]. Ebben a határozatában az Alkotmánybíróság rámutatott, hogy »általánosan elismert jogi fogalma szerint a házasság férfi és nő életközössége« [14/1995. (III. 13.) AB határozat, ABH 1995, 82, 84.]. Az Alkotmánybíróság szerint e megfogalmazásból következik, hogy a hatályos magyar Alkotmány egy férfi és egy nő életközösségét tartja olyan értéknek, amely alkotmányos védelmet élvez. ...”³⁹

2.1. Álláspontom szerint az Alkotmány 15-16. §-aiban, 67. §-ának (1)-(3) bekezdéseiben és 70/J. §-ában foglalt rendelkezésekből is következik, hogy az államnak a házasság szabályozásával a férfinek és a nőnek egymással az egész élet olyan kizárólagos és kölcsönös, szeretetteljes közösségét, bensőséges egységét létrehozó magatartását kötelessége és felelőssége elismerni, elősegíteni, támogatni és védelmezni, amely szerint e közösség – miként az Alkotmánybíróság is rávilágít határozatával – természeténél fogva a házaspár javára, gyermekek nemzésére és nevelésére irányul.⁴⁰ Ez rendeltetett, s ekként ez alkalmas ugyanis arra, hogy megfelelően legyen biztosítva a házastársak, a férj és a feleség egyenlő méltóságának és a kiskorú gyermek érdekének (javának) érvényesülése, a társadalom jövője, illetőleg az emberi faj szaporodása és fennmaradása (a közjó és az igazságosság követelménye).

³⁵ Ld. uo.

³⁶ Ld. uo.

³⁷ Ld. uo.

³⁸ Ld. uo.

³⁹ Ld. 2Abh. Indokolás III. 3.

⁴⁰ Ld. 1Abh. Indokolás II.: „...a házasság intézménye kultúránkban és jogunkban is hagyományosan férfi és nő életközössége. Ez az életközösség tipikusan közös gyermekek születését és a családban való felnevelését célozza, amellyel, hogy a házastársak kölcsönös gondoskodásban és támogatásban élésének is kerete.”

Ezek a célok egyértelműen mutatják, hogy a házasságkötés szabályozása szempontjából a „heteroszexuálisok” a „homoszexuálisok”-kal (avagy a férfiak a nőkkel) nem képeznek összehasonlítható (homogén) alanyi kört;⁴¹ például: két férfi ivarsejtjeiből nem származik utód, és két nő ivarsejtjeiből sem (a férfi és a nő egészíti ki egymást, ők lesznek egy testté); ezért nincs – a jelenlegi magyar szabályozás szerint sem – megkülönböztetés (különösen alkotmányellenes diszkrimináció) közöttük (házasságot csak egy férfi és egy nő köthet egymással), és a jogalkotó nem fűzhet ugyanolyan joghatásokat az azonos neműek életközösségéhez, mint a különeműek házasságkötéséhez (házasságához).

A jogalkotónak az említett célok érvényesülése érdekében kell komoly és hathatós lépéseket tennie. A megkülönböztetést, egész pontosan az alkotmányellenes megkülönböztetést – megítélésem szerint – az eredményezné, ha a jogalkotó nem venné figyelembe – miként az Alkotmánybíróság is utal rá – a férfi és nő közötti természetes különbséget. Ennek megfelelően a szabadság – helyes értelmezés szerint – férfi és nő közötti házasságkötésre terjed ki; ez méltó az emberhez, az emberi méltósághoz való jog is ezt védi, az a rendelkezés pedig, ami ellentétes ezzel, véleményem szerint sérti az Alkotmány 54. §-ának (1) bekezdését is.

Azok a vélemények, amelyek szerint az azonos neműeknek „joguk van” a házasságkötéshez, figyelmen kívül hagyják, illetve nem kellő mértékben veszik tekintetbe („elmoosák”) a férfi és nő közötti természetes különbséget, az előzőekben hivatkozott célokat és követelményeket.

A férfi és nő közötti természetes különbséget és az ebből következő követelményeket kellőképpen figyelembe vevő és nem vevő álláspontok (a különeműek házasságkötésével járó joghatásokat az azonos neműek életközösségéhez kapcsolni nem szándékozó és szándékozó vélemények) egymást fogalmilag kizárják; mégpedig a fentiekben kifejtettek szerint akként, hogy csak a férfi és nő közötti házasság alkotmányos.⁴²

A házasságkötés szabályozása nem tartalmazhat olyan rendelkezést, amely a férfi és nő közötti természetes különbséget, a házasság rendeltetését, célját (finis operis és nem finis operantis) figyelmen kívül hagyja, azaz „megengedi” az azonos neműek „házasságkötését” (az a józan észnek is ellentmondana, önkényes lenne, és a közjó súlyos sérelmével járna, a házasság intézményét is aláásná); az ilyen szabályozás alkotmányellenes lenne: nézetem szerint az Alkotmány 70/A. §-ának (1) bekezdésében foglalt diszkriminációt tiltó rendelkezést is sértené.

2.2. A házasfelek (a férj és a feleség) és a gyermekek java, az Alkotmány 15. §-a szerinti védendő jogtárgyak: „a házasság és a család intézménye” az Alkotmány egészének értéktartalma szerint is (komplex módon) megkövetelik, hogy az állam *fokozott* védelmet és támogatást biztosítson e közösségnek, mely a társadalom alapvető, lényeges egysége.⁴³ Az Alkotmánybíróság megfogalmazása szerint: „A társadalmat alkotó polgárok legalapvetőbb és legtermészetesebb közössége a házasság és a család.”⁴⁴

2.3. A házasság rendeltetése, célja szoros alkotmányjogi összefüggésben áll azzal a nemzetközi jogilag is releváns követelménnyel, melyet a magyar jogrendszer is „a kiskorú gyermek érdekének elsődlegessége” („a gyermek »mindenek felett álló« érdeke”) alapelveként ír elő:

⁴¹ Ld. uo.

⁴² Ld. uo.

⁴³ Ld. pl. Alkotmány 2. § (1) bek., 8. § (1)-(2) és (4) bek., 15-16. §, 54. § (1) bek., 56. §, 66. § (1)-(3) bek., 67. § (1)-(3) bek., 70/D. § (1)-(2) bek., 70/E. § (1)-(2) bek., 70/F. § (1)-(2) bek., 70/J. §.

⁴⁴ Ld. 4/1990. (III. 4.) AB határozat, Indokolás III. 2.; idézi: 995/B/1990. AB határozat (1993. október 4.), Indokolás III.; és 1097/B/1993. AB határozat (1996. február 20.), Indokolás III. 2.

a) A Csjt. kimondja, hogy „e törvény alkalmazása során *mindenkor* a kiskorú gyermek érdekében figyelemmel, jogait biztosítva kell eljárni”⁴⁵. Ezzel a törvényalkotó a kiskorú gyermekkel összefüggő valamennyi jogviszony elsődleges rendező elvévé a gyermek érdekét tette. A „mindenkor” szó a gyermek érdekének elsődlegességét fejezi ki az őt érintő jogviszonyokban, amit az Egyezmény a gyermek „mindenek felett álló” érdekei (the child's best interests) megfogalmazásban tartalmaz.⁴⁶ Az Egyezmény 3. cikke kimondja, hogy a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.⁴⁷ A preambulumban az is szerepel, hogy „a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után” egyaránt. Az Egyezmény 7. cikke – egyebek mellett – arról szól, hogy a gyermeknek joga van ahhoz, hogy szülei neveljék; az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy ezt a jogot (is) hazai törvényhozásuknak és a tárgyra vonatkozó nemzetközi okmányokban vállalt kötelezettségeiknek megfelelően érvényre juttassák. A gyermeknek a családi (mindkét szülőjével – apjával és anyjával – való) kapcsolatához fűződő jogát az 5., a 8-11., a 18. cikkek és a 27. cikk 2. bekezdésének rendelkezései is kifejezik.⁴⁸

b) A kiskorú gyermek érdekének elsődlegessége azonban nem pusztán családjogi alapelv (a gyermeki jogok a jogrendszer egészét átfogják); az Alkotmány 67. §-ának (1) bekezdése értelmében a Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családja, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges; ezeknek a követelményeknek valamennyi jogágban, és a társadalmi élet minden területén (pl. szociálpolitika, oktatásügy, egészségügy) érvényesülnie kell⁴⁹. Az Alkotmány 67. §-ának (2) bekezdése alapján a szülőket megilleti az a jog, hogy a gyermeküknek adandó nevelést megválasszák; a 15. § szerint a Magyar Köztársaság védi a házasság és a család intézményét; a 16. § kimondja, hogy a Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit; a 70/J. § alapján a Magyar Köztársaságban a szülők, gondviselők kötelesek kiskorú gyermekük taníttatásáról gondoskodni. Véleményem szerint ezek a rendelkezések szintén kifejezik a gyermek „mindenek felett álló” érdekét, a mindkét szülőjével, apjával és anyjával való kapcsolatához fűződő alapvető jogát (az Alkotmány is szülőkről, családról, apáról és anyáról, férjéről és feleségről szól), amit a Csjt. számos részletrendelkezésében („a bontójogtól kezdve a gyámsáig”) – nem beszélve a gyermekvédelmi törvényről – megjelenít, és azt a bírói gyakorlat is következetesen szem előtt tartja.⁵⁰ Az Alkotmány 7. §-ának (1) bekezdése

⁴⁵ Ld. Csjt. 1. § (2) bek.

⁴⁶ Ld. KÖRÖS András, *Alapelvek*, in *A családjog kézikönyve*, Szerk. KÖRÖS András, Bp. 1995. HVG-ORAC Lap- és Könyvk. 13., 15-16. (2000. I. 15., 17-19.); és KISS Éva, *Az ENSZ gyermekjogi egyezményének (ENSZ 1989. november 20. New York) családjogi tárgyú rendelkezései*, in *A családjog kézikönyve*, Szerk. KÖRÖS András, Bp. 1995. HVG-ORAC Lap- és Könyvk. 794-799., 801-805. (2000. II. 799., 801-812.).

⁴⁷ Vö. Egyezmény 9. cikk 1. és 3. bek., 18. cikk 1. bek., 21. cikk, 37. cikk c) pont, 40. cikk 2. bek. b) pont (iii).

⁴⁸ Ld. még pl. a Gyermek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában az 1980. évi október 25. napján kelt szerződés kihirdetéséről szóló 1986. évi 14. törvényerejű rendelet; a Gyermek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában, az 1980. évi október 25. napján kelt, az 1986. évi 14. törvényerejű rendelettel kihirdetett szerződés végrehajtásáról szóló 7/1988. (VIII. 1.) IM rendelet; BRÁVÁCS Ottóné, *A gyermek jogellenes külföldre vitele*, in *A családjog kézikönyve*, Szerk. KÖRÖS András, Bp. 1995. HVG-ORAC Lap- és Könyvk. 805-830. (2000. II. 812-835.).

⁴⁹ Ld. KÖRÖS A., *Alapelvek*, 16. (18.).

⁵⁰ Ld. pl. Csjt. 1. § (1)-(2) bek., 18. § (1)-(3) bek., 35. § (1) és (3) bek., 69. § (1) bek., 71. § (1) bek., 72. § (1) bek., 72/A. § (1)-(2) bek., 72/B. § (1)-(3) bek., 75. § (1)-(2) bek., 77. § (1) bek., 78. § (1) bek., 79. § (1)-(2) bek., 80. § (1)-(2) bek., 81. § (1) bek., 83. § (1)-(2) bek., 91. § (3) bek., 92. § (1)-(3) bek.; Gyvt. [pl. 2. § (1) bek.: „A gyermekek védelmét ellátó helyi önkormányzatok, gyámhivatalok, bíróságok, rendőrség, ügyészség, pártfogó felügyelői szolgálat, más szervezetek és személyek e törvény alkalmazása során a gyermek mindenek felett álló

pedig tartalmazza, hogy a Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját.

Az azonos neműek (pót-), „házassága” – alapvető értékeket is elhomályosítva – nyilvánvalóan ellentétben állna ezzel a kötelezettséggel is: a törvény alkalmazása során *mindenkor* a kiskorú gyermek érdekében figyelemmel, jogait – a megfelelő (egészséges) *testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez* szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való *alkotmányos alapjogát* is [Alkotmány 67. § (1) bek.] – biztosítva kell eljárni.⁵¹

2.4. Összefoglalva az azonos neműek „házasságkötését” „megengedő” rendelkezés sértene az Alkotmány 7. §-ának (1) bekezdését, 15. §-át, 16. §-át, 54. §-ának (1) bekezdését, 67. §-ának (1) bekezdését, 70/A. §-ának (1) bekezdését, és a jogállamiság alkotmányos követelményével sem lenne összeegyeztethető [Alkotmány 2. § (1) bek.]

3. A Tv. 1-2. §-a a bejegyzett élettársi kapcsolat létrejöttével és joghatásaival kapcsolatos rendelkezéseket foglalja magában. Ennek értelmében bejegyzett élettársi kapcsolat akkor jön létre, ha az anyakönyvvezető előtt együttesen jelenlévő két, tizennyolcadik életévét betöltött személy (akár azonos nemű, akár különemű) személyesen kijelenti, hogy egymással bejegyzett élettársi kapcsolatban kíván élni. Kiskorú a gyámhatóság előzetes engedélyével sem léphet bejegyzett élettársi kapcsolatra.⁵²

A Tv. 2. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy: az e törvényben nem szabályozott kérdésekben a bejegyzett élettársi kapcsolatra a Csjt. házasságra vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell; a Csjt. közös gyermekké fogadásra és a házastársak névviselésére vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatóak a bejegyzett élettársakra. E § (2) bekezdése alapján: ha törvény eltérően nem rendelkezik, *a)* a házasságra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársi kapcsolatra, *b)* a házastársra vagy házastársakra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársra vagy élettársakra, *c)* az özvegyre vonatkozó szabályokat az elhunyt bejegyzett élettárs túlélő bejegyzett élettársára, *d)* az elvált személyre vonatkozó szabályokat arra a személyre, akinek bejegyzett élettársi kapcsolatát megszüntették, *e)* a házaspárra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársakra is megfelelően alkalmazni kell.

A Tv. 3-12. §-ai a bejegyzett élettársi kapcsolat megszűnésére vonatkozó szabályokat tartalmazzák. A 3. § (1) bekezdése szerint a bejegyzett élettársi kapcsolat megszűnik az egyik élettárs halálával, vagy ha az élettársak egymással házasságot kötnek, valamint az élettársi kapcsolat megszüntetésével. E § (2) bekezdése alapján: a bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetésére a házasság felbontására vonatkozó rendelkezéseket alkalmazni kell. A 4-12. §-ok a megszüntetésnek a közjegyzői nemperes eljárási szabályait foglalják magukban.

A Tv. 13. §-ának (1) bekezdése alapján a Csjt. a következő 4. §-sal egészül ki: „4. § Ha a bejegyzett élettársak kötnek egymással házasságot, a 3. § (2) bekezdését nem kell alkalmazni.”⁵³ E § (2) bekezdése szerint a Csjt. 7. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép: „(1) Érvénytelen a házasság, ha a felek valamelyikének korábbi házassága vagy bejegyzett élettársi kapcsolata – kivéve, ha bejegyzett élettársak kötöttek egymással

érdekét figyelembe véve, törvényben elismert jogait biztosítva járnak el.”]; 2299/B/1991. AB határozat (1992. november 9.); Legfelsőbb Bíróság 24., 19., 17. sz. Irányelvek; KÖRÖS A., *Alapelvek*, 16. (17.); KISS É., *Az ENSZ gyermekjogi egyezményének (ENSZ 1989. november 20. New York) családjogi tárgyú rendelkezései*, 795-796., 798., 802., 804-805. (2000. II. 803-812.).

⁵¹ A büntetőjogi védelemhez ld. például a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 195. §-ának (1) bekezdését: „A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy, aki e feladatából folyó kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését veszélyezteti, büntetett követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

⁵² Ld. Tv. 1. § (1)-(2) bek.

⁵³ A Csjt. 3. §-ának (2) bekezdése szerint: „A házasságkötést az anyakönyvvezető csak a házasságkötési szándék bejelentését követő harminc nap utáni időpontra tűzheti ki. A jegyző e határidő alól felmentést adhat.”

házasságot – fennáll. Érvénytelen a bejegyzett élettársi kapcsolat, ha a felek valamelyikének korábbi házassága vagy bejegyzett élettársi kapcsolata fennáll.”

A 13. § (3)-(5) bekezdésében foglaltak értelmében módosulnak a Csjt. 35. §-ának (3) bekezdésében, 42. §-ának (1) bekezdésében és 62. §-ának (1) bekezdésében szereplő szabályok. Ezek szerint e bekezdések helyébe a következő rendelkezések lépnek:

„(3) Ha a nő a házasságának vagy a bejegyzett élettársi kapcsolatának megszűnése után újból házasságot kötött, vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesített, az újabb házasságának vagy bejegyzett élettársi kapcsolatának fennállása alatt született gyermeke apjának akkor is az újabb férjet vagy bejegyzett férfi élettársat (a továbbiakban: férj) kell tekinteni, ha a korábbi házasság vagy bejegyzett élettársi kapcsolat megszűnése és a gyermek születése között háromszáz nap nem telt el. Ha azonban ez a vélelem megdől, a gyermek apjának a korábbi férjet kell tekinteni.”

„(1) A gyermek – szüleinek megállapodása szerint – az apjának vagy az anyjának a családi nevét viseli. A házasságban vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban élő szülők valamennyi, a házasság, illetve a bejegyzett élettársi kapcsolat fennállása alatt született közös gyermekének csak azonos családi neve lehet. Közös házassági nevet viselő házastársak gyermeke csak a szülők közös házassági nevét viselheti. A saját nevüket viselő szülők megállapodása alapján a gyermek az apa és az anya családi nevét együtt is viselheti. A gyermek családi neve legfeljebb kéttagú lehet.”

„(1) A házastárs vagy bejegyzett élettárs köteles háztartásában eltartani a vele együttélő házastársának vagy bejegyzett élettársának olyan tartásra szoruló kiskorú gyermekét (mostohagyermek), akit házastársa vagy bejegyzett élettársa az ő beleegyezésével hozott a közös háztartásba. A tartási kötelezettség mindkét házastársat, illetve bejegyzett élettársat egy sorban terheli.”

A Tv. 14-15. §-a szerint az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről szóló 1982. évi 17. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: At.) 1. §-ának (2) bekezdésében, 4. §-ának (2) bekezdésében, 7. §-ának (1) bekezdésében, 11. §-ában, 23. §-ának (5) bekezdésében, 30. §-ának (1)-(4) bekezdéseiben foglalt rendelkezések szintén módosulnak, és az At. új §-okkal is kiegészül.⁵⁴ Ennek keretében a Tv. meghatározza a bejegyzést megelőzően az anyakönyvvezető által lefolytatásra kerülő előzetes eljárás szabályait, amely a bejegyzés törvényes előfeltételei meglétének vizsgálatára irányul, továbbá megállapítja azokat az eseteket is, amikor az eljáró anyakönyvvezetőnek meg kell tagadnia a bejegyzést. A házasságkötéshez hasonlóan szabályozza a törvény azt is, hogy hogyan létesíthetnek bejegyzett élettársi kapcsolatot Magyarországon külföldi felek, valamint, hogy hogyan kell eljárni, ha magyar állampolgár külföldön kívánja bejegyeztetni élettársi kapcsolatát. A törvényben egyéb iránt a következők is szerepelnek: „Az élettársi kapcsolat bejegyzése nyilvános és ünnepélyes.”; ettől a rendelkezéstől „csak akkor lehet eltérni, ha a felek ezt kérik.” „Az anyakönyvi bejegyzést megelőzően az anyakönyvvezető előbb az egyik, majd a másik félhez külön-külön a következő kérdést intézi: »Kijelenti-e (itt megnevezendő az a fél, akihez a kérdést intézi), hogy az itt jelen lévő (megnevezett másik féllel) bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít?«. Ha a feltett kérdésre mindkét fél egybehangzó igennel válaszolt, az anyakönyvvezető a következő kijelentést teszi: »Megállapítom, hogy (itt megnevezendő az egyik majd a másik fél) a bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló törvény értelmében bejegyzett élettársak.«” „A felek, a tanúk és az anyakönyvvezető, továbbá – ha közreműködött – a tolmács az anyakönyvi bejegyzést aláírják.”

A Tv. – 16. §-a szerint – 2009. január 1-jén lép hatályba.

A 17. § (1)-(3) bekezdésében foglalt rendelkezésekkel a jogalkotó olyan szövegrészbeli módosításokat végez, mely által – az előzőekben említettek szerint – a Polgári

⁵⁴ Ld. At. 26/A. § (1)-(2) bek., 26/B. § (1)-(2) bek., 26/C. § (1)-(3) bek., 26/D. §, 26/E. § (1)-(5) bek., 26/F. § (1)-(7) bek., 26/G. § (1)-(9) bek., 26/H. § (1)-(2) bek., 35/A. § (1)-(3) bek., 42/A. § (3) bek.

Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.), valamint a Csjt. és az At. vonatkozó helyein a „bejegyzett élettársi kapcsolat” intézménye a házasság jogintézményének szintjére lép.⁵⁵

A Tv.-javaslatnak az elfogadott módosító javaslatoknak megfelelően pontosított, kiegészített előterjesztői általános indokolása – a Tv. indokaként – a következőket tartalmazza: „Az elmúlt évtizedekben Európa szinte valamennyi államában és más földrészeken is szembesülni kellett azzal a társadalmi ténnyel, hogy azt a házasságon alapuló családmódellet, amelyre a családjogi rendszer épül, egyre kevesebben választják követendő példaként. A Központi Statisztikai Hivatal 2001. évi adataiból kitűnik, hogy Magyarországon az 1970-es évek elején az élettársi kapcsolatok aránya az összes család százalékához viszonyítva 2,1% volt, a 2001. évi adatok szerint ez az arány 9,5%-ra, 2005-re pedig 12,2%-ra emelkedett. Az ezer lakosra jutó házasságkötések száma az 1980. évi 7,5-ről 2000-re 4,7-re, 2006-ra pedig 4,4-re csökkent és ma már minden harmadik új kapcsolat élettársi kapcsolatnak tekinthető. Az élettársi kapcsolatok növekedése a házasság rovására olyan társadalmi tendencia, amelyre az érintett országok jogalkotásának tekintettel kell lennie. Másrészt Magyarországon sem lehet figyelmen kívül hagyni az azonos neműek partnerkapcsolatának jogi rendezettség iránti igényét, ugyanis a jogilag rendezett következményekkel járó házasság intézménye az európai országok többségéhez hasonlóan csak különeműek számára nyitva álló lehetőség.”⁵⁶

„Ez a két összekapcsolódó motívum több országban maga után vonta speciális partnerkapcsolati formák kialakítását. Míg a különeműek számára az ilyen többletjogokat garantáló élettársi kapcsolat a házasság alternatívája, addig az azonos neműek a legtöbb országban nem köthetnek házasságot. Ebből következően az azonos nemű partnerek kapcsolatuk minél teljesebb körű elismerését kívánják. A megoldásokat illetően a jogrendszerek rendkívüli tarkaságot mutatnak mind az elismert élettársi kapcsolat létrejöttének formája, mind a jogviszony tartalma tekintetében. A több országban ismert és elismert regisztrált élettársi kapcsolat szinte a házastársakéval egyenlő jogokban részesíti az élettársakat (van, ahol a regisztráció lehetősége csak az azonos nemű élettársak részére van fenntartva, például Dániában, Németországban, másutt bejegyzett partnerkapcsolat azonos nemű és különemű személyek között is létrejöhet, például Hollandiában, Franciaországban), ugyanakkor a bejegyzés nélküli, informális együttélésekhez szinte semmilyen jogkövetkezmény nem fűződik. ...”

Az általános indokolás is tartalmazza, hogy „a törvény tulajdonképpen elismeri a bejegyzett élettársi kapcsolatot családjogi jogintézményként, és csak a házasságtól eltérő szabályokra utal (örökbefogadás, megszüntetés).” „Ennek megfelelően a bejegyzett élettársi kapcsolat a házassághoz hasonlóan anyakönyvvezető előtti akaratnyilvánítással jön létre azzal, hogy bejegyzett élettársi kapcsolatot csak tizennyolcadik életévét betöltött személy létesíthet.”

⁵⁵ A 17. § (1) bekezdése 1-27. pontot, (2) bekezdése *a)-m)* pontokat, (3) bekezdése *a)-n)* pontokat tartalmaz. A 18. § (1)-(2) bekezdése szerint: „(1) Hatályát veszti az At. 22. § (3) bekezdése. (2) E törvény hatálybalépését követő napon hatályát veszti a 13-15. §, a 13. §-t megelőző alcím, a 17. §. E § a hatálybalépését követő második napon hatályát veszti.”

⁵⁶ Vö. 1Abh. Indokolás II. [„Az utóbbi évtizedekben kultúrkörünkben általában bekövetkezett a homoszexualitás dekriminalizációja; s mozgalmak indultak a homoszexuálisok hátrányos megkülönböztetése ellen. Másrészt változások tapasztalhatók a hagyományos családmódelletben is, elsősorban a házasságok tartósságát tekintve. Mindez azonban nem ok arra, hogy a jog eltérjen a házasságnak attól a jogi fogalmától, amely a mai állapothoz vezető hagyományban mindig is élt, és amely a mai jogokban is általános, továbbá amely a köztudat és köznyelv házasság-fogalmával összhangban van. A mai alkotmányok és a házasságra és családra vonatkozó rendelkezései összefüggéséből levezethetően a magyar Alkotmány is, a férfi és nő közötti házasságot tartja értéknek, és azt védi. (Alkotmány 15., 67., 70/J. §)“].

„A jogintézmény a házassággal azonos vagyoni jogi, öröklési jogi joghatásokkal jár. A regisztrálás a bejegyzett élettársi kapcsolatban élők között is vagyonszövés keletkezését, azzal, hogy természetesen az élettársak is megállapodhatnak a törvényes vagyoni rendszertől eltérően.”

„Az élettársi kapcsolat megszűnése esetén a házasságra vonatkozó szabályok (Csjt. 31/A-31/E. §) irányadók a bejegyzett élettársak lakáshasználatának rendezésére és az élettársak egymással szemben fennálló tartási kötelezettségére (Csjt. 32. §).”

„A bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetésére a házasság felbontására irányadó szabályokat kell alkalmazni, de a törvény a felek egyező akaratnyilvánítása (közös megegyezés) esetén és kiskorú vagy tartásra jogosult gyermek hiányában a bírósági eljárásnál rugalmasabb és gyorsabb közjegyzői eljárásban is lehetőséget ad a megszüntetésre, ha a felek a meghatározott kérdéseket megegyezéssel rendezik. ...”

Végül az általános indoklás arról is szól, hogy: „A törvény szerint bevezetendő új jogintézmény nem érinti azoknak az élettársaknak a jogait, akik kapcsolatuk hivatalossá tétele nélkül kívának továbbra is élni. Rájuk azok a jogok és kötelezettségek vonatkoznak, amit az élettársak számára ma is biztosítanak a különböző jogszabályok. Így a különböző neműek párkapcsolatának jogi elismerése háromféle jogi kategóriába lesz sorolható: házasság, bejegyzett élettársi kapcsolat, élettársi kapcsolat. Az azonos neműek számára pedig kétféle alternatíva kínálkozik: választhatják a bejegyzett élettársi kapcsolatot vagy élhetnek – a kevesebb kötöttséggel és joggal járó – élettársi kapcsolatban.”

4. Az Alkotmánybíróság az 1Abh.-ban kimondta:

– „Két személy tartós életközössége megvalósíthat olyan értékeket, hogy az érintettek személyi méltóságának egyenlő figyelembevételére alapján az együttélő személyek nemétől függetlenül igényt tarthat jogi elismerésre. Az azonos elbánás mindig a jogi szabályozás tárgyát képező életviszonytól függően mérlegelendő; különös tekintettel arra, van-e szerepe a szabályozásban az együttéléstől származó gyermeknek, vagy egy előző, illetve utólag kötött házasságnak, avagy magát a szoros személyes kapcsolatot értékeli-e a jog. Különösen a gazdasági életközösségből adódó vagyoni helyzet és juttatások; a hivatali összeférhetetlenség, illetve a hozzátartozókat érintő büntetőjogi könnyítések és szigorítások tekintetében nincs alkotmányos alapja annak, hogy ezek szabályai az azonos nemű személyek tartós életközösségére semmilyen esetben se terjedjenek ki. Éppen ellenkezőleg: ahhoz kell alkotmányos indok, hogy a szabály az életközösségben együttélők neme szerint különböztethessen.”⁵⁷

– „A magyar jog számos rendelkezése elismeri az élettársi kapcsolatot, s arra részben a házastársakra, de nagyrészt a hozzátartozókra is vonatkozó jogi szabályozást terjeszti ki. Az élettársi viszony egyetlen törvényi meghatározását a Ptk. 578/G. § (1) bekezdése tartalmazza. Eszerint »az élettársak – házasságkötés nélkül, közös háztartásban érzelmi és gazdasági közösségben együttélő nő és férfi«. Tény, hogy az élettársi viszony tipikusan férfi és nő között áll fenn, s a közfelfogás is ezt érti alatta. Az élettársi kapcsolat jogi elismerése azonban a házasság intézményéhez képest összehasonlíthatatlanul rövid múltra tekint csak vissza. A tényleges élettársi együttélést a bírói gyakorlat az ötvenes években kezdte elismerni, s a fontosabb kódexekbe 1961 és 1977 között vették csak fel. Az azonos neműeknek az élettársi viszonyhoz mindenben hasonló együttélése – a közös háztartásban együtt élés, az érzelmi, gazdasági és szexuális kapcsolat, az összetartozás minden vonatkozásban való vállalása harmadik személyekkel szemben – ma, ha nem is olyan tömegesen, de lényegében hasonlóan veti fel a jogi elismerés szükségességét, mint a terjedő élettársi viszonyok az ötvenes évek végétől kezdve. A különbség azonban az, hogy a jogállamban a probléma egyszersmind alapjogi kérdésként is felmerül, s az Alkotmánybíróságnak módja van ellátni

⁵⁷ Ld. 1Abh. Indokolás III.

kisebbségvédő feladatát. Az Alkotmány a házasságot, s nem az élettársi kapcsolatot részesíti kifejezett védelemben. Az élettársak külön, vagy azonos nemhez tartozásának kérdése a hátrányos megkülönböztetés összefüggésében jelentkezik.”⁵⁸

– „Az azonos méltóságú személyként kezelés követelményével (Alkotmány 70/A. §) ellentétes, esetleges diszkrimináció elbírálása szempontjából döntő jelentősége van annak, hogy az élettársakat érintő jogi szabályozás a legritkább esetben vonatkozik csak az élettársakra; rendszerint felöleli a (közeli) hozzátartozók – a szabályozási tárgytól függően változó – bizonyos körét is. Az Alkotmánybíróság megvizsgálta a hatályos jogszabályokat, amelyek az élettársra nézve jogot vagy kötelezettséget állapítanak meg, s úgy találta, hogy ezekben az életviszonyokban általában nincs jelentősége annak, hogy az élettársi viszony különböző nemű személyek között áll-e fenn. Amikor ugyanis a jog az élettársi viszonyról a hozzátartozókkal egy sorban rendelkezik, a szabályozás indoka általában a formális családjogi kapcsolat alapján megdönthetetlenül vélelmezett, vagy ilyen formális kapcsolat híján – mint a jegyesek és élettársak esetén – a ténylegesen fennálló érzelmi és/vagy gazdasági kapcsolat. A hozzátartozók és élettársak nemének akkor lehet jelentősége, ha közös gyermekre vagy – ritkábban – egy másik személlyel kötött házasságra tekintettel történik a szabályozás. Ha ezek a kivételes esetek nem állnak fenn, az élettársat és a hozzátartozók tágabb körét felölelő szabályozásban önkényes, s ezért az emberi méltóság sérelme miatt az Alkotmány 70/A. §-ába ütköző megkülönböztetés az, ha a közös háztartásban érzelmi és gazdasági közösségben együttélő személyek közül az azonos neműekre a jogszabály nem vonatkozik. Sőt, a kérdéses jogszabályok akkor töltik be hiánytalanul céljukat, ha az ilyen kapcsolatra is kiterjednek. Az összeférhetlenségi szabályok (a gazdasági kamarai és szövetkezeti tisztségviselőktől a helyi önkormányzatok döntéshozó testületein keresztül a bíróságokig) hiányosak, ha az élettársi kapcsolat ismérveinek megfelelően együttélő, azonos nemű személyekre nem vonatkoznak. Azok az elvek, amelyek miatt a tanúvallomás és nyilatkozattétel megtagadható, a feljelentés és bejelentés elmulasztása nem szankcionálható, a nemtől függetlenül vonatkoztathatók bensőséges kapcsolatban álló személyekre. Ugyanígy a hozzátartozó sérelmére elkövetett bűncselekmény nem lehet enyhébb megítélésű azért, mert az »élettárs« nem különböző nemű. Azok a (szociális és társadalombiztosítási) juttatások, amelyek kizárólag az életközösség alapján járnak, nem függhetnek csakis az együttélők nemétől.”⁵⁹

– „A törvényhozónak többféle lehetősége van arra, hogy egyenlő jogállást biztosítson a határozat szerinti élettársi viszonyban megfelelő kapcsolatban együttélő minden személy számára azokban a jogviszonyokban, ahol a párkapcsolatban együttélők neme szerinti megkülönböztetésnek nincs alkotmányos indoka. Ennek érdekében nemcsak az élettársak fogalmának a férfi és nő együttélésére való korlátozását törölheti a Ptk. 578/G. § (1) bekezdéséből, hanem az élettársakénak megfelelő jogállást az azonos neműek számára külön jogintézménnyel is biztosíthatja. (Ilyen intézmény a Dániában 1989-ben a homoszexuálisok számára bevezetett »bejegyzett társ kapcsolat«.) Az általános megoldás helyett a törvényhozó azt is megteheti, hogy az élettársakra vonatkozó szabályokat egyenként felülvizsgálja, s a rendelkezések hatályát ott, ahol a férfi és nő kapcsolatára való korlátozásnak nincs indoka, minden ilyen kapcsolatban élő személyre kiterjeszti. Az élettársak hatályos jog szerinti fogalmát a Ptk. határozza meg. Ennek alkotmányellenessége nem bírálható el önmagában, hanem attól függ, hogy az elosztandó jogok és köteleességek szempontjából hasonló helyzetben lévő személyek között ezt az elosztást az emberi méltósághoz való jog tiszteletben tartásával, azaz a személyek egyenlőként kezelésével, mindegyikük szempontjainak hasonló körültekintéssel, figyelemmel, elfogulatlansággal és méltányossággal való értékelése alapján végzik-e el. Az Alkotmánynak megfelelő helyzetet a törvényhozó a fentiek szerint úgy is megteremtheti, hogy az élettársi kapcsolat hatályos jogi fogalmát érintetlenül hagyja. Ezért az

⁵⁸ Ld. uo.

⁵⁹ Ld. uo.

Alkotmánybíróság az élettársak fogalmának a Ptk. 578/G. § (1) bekezdésében szereplő meghatározása alkotmányosságáról és megsemmisítéséről nem döntött, hanem e tekintetben az eljárást 1996. március 1-jéig felfüggesztette. Ha az alkotmányellenes helyzetet a törvényhozó a megadott határidőig nem szüntetné meg, az Alkotmánybíróság az utólagos normakontroll keretén belül számára nyitva álló lehetőséggel – a Ptk. élettárs-fogalmának alkotmányossági felülvizsgálatával, vagy az alkotmányossági vizsgálat kiterjesztésével az élettársi kapcsolatról rendelkező minden egyes szabályra – teremtheti meg az Alkotmánynak megfelelő állapotot. Hasonló eljárást alkalmazott az Alkotmánybíróság a 15/1993. (III. 12.) AB határozatban is (ABH 1993, 112.).⁶⁰

Az Alkotmánybíróság az 1Abh. rendelkező részének 3. pontjaként megállapította: „ellentétes az Alkotmánnyal, hogy azok a jogszabályi rendelkezések, amelyek az érzelmi, szexuális és gazdasági közösségben házasságon kívül együtt élő, és kapcsolatukat nyilvánosan vállaló személyekre nézve jogokat és kötelességeket állapítanak meg, csakis a Polgári Törvénykönyv fogalom meghatározása szerinti élettársi viszonyhoz fűznek jogkövetkezményeket.”

5.1. Véleményem szerint az Országgyűlés a Tv.-vel a két ember közötti, házasságon kívüli életközösség Alkotmánybíróság által megvont határait – az 1Abh.-ban foglaltak szerint elfogadható „külön jogintézmény” mellett is – megsértette. A Tv. szerint ugyanis a „bejegyzett élettársi kapcsolat” szinte teljesen egyező joghatásokkal bír a házasság jogintézményének joghatásaival.

Márpedig az Alkotmánybíróság mindenkire nézve kötelező⁶¹ határozata szerint az egy férfi és egy nő életközösségét magában foglaló házasság jogintézménye az, ami kifejezett, nevesített alkotmányi védelmet élvez: „a magyar Alkotmány is, a férfi és nő közötti házasságot tartja értéknek, és azt védi”.⁶²

Nyilvánvalóan alkotmányellenes az a szabályozás, amely szerint az életközösség elnevezésében ugyan különbözik a házasságtól, de joghatásait (tartalmát) tekintve egyező azzal noha az életközösség alanyai azonos neműek.⁶³

5.2. Nézetem szerint a hátrányos megkülönböztetés tilalma⁶⁴ nem azt jelenti, hogy az államnak el szabad ismernie, még kevésbé azt, hogy el kellene ismernie az emberhez nem méltó, ártalmas, rendetlen magatartást, azt, ami a józan észnek⁶⁵ ellentmond (önkényes), tudniillik – a szóban forgó témában – az azonos neműek szexuális kapcsolatát, életközösségét (a „heteroszexuálisok” a „homoszexuálisok”-kal, avagy a férfiak a nőkkel⁶⁶ az élettársi kapcsolat szabályozása szempontjából sem képeznek összehasonlítható alanyi kört: a két alanyi kör nem homogén, hanem más, különböző például az élet továbbadása és a gyermek nevelése,⁶⁷ de az emberhez méltó magatartás⁶⁸ szempontjából is; a nem támogatandó nem

⁶⁰ Ld. uo.; és rendelkező rész 2. pont („Az Alkotmánybíróság a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 578/G. § alkotmányellenessége vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában az eljárást 1996. március 1-jéig felfüggeszti.”). Vö. 25/1996. (VII. 3.) AB végzés [„Az Alkotmánybíróság jelen eljárása során megállapította, hogy a Kormány 1996 februárjában az Országgyűlés elé terjesztette a Ptk. módosítására vonatkozó törvénytervezetet, és azt az Országgyűlés 1996. május 21-i ülésnapján elfogadta (1996. évi XLII. törvény). Megvizsgálva a törvényi szabályozást az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az új szabályozással – melynek következtében a Ptk. a záró rendelkezések között tartalmazza az élettársi kapcsolat fogalmának az ABh.-nak megfelelő meghatározását (Ptk. 685/A. §) – a törvényhozó eleget tett az ABh.-ban előírt követelményeknek, ezért az ABh. 2. pontjával felfüggesztett eljárást megszüntette.”].

⁶¹ Ld. Abtv. 27. § (2) bek.

⁶² Ld. 1Abh. Indokolás II. Vö. 75/2007. (X. 19.) AB határozat, Indokolás III. 3.: „a hatályos magyar Alkotmány egy férfi és egy nő életközösségét tartja olyan értéknek, amely alkotmányos védelmet élvez”.

⁶³ Ld. 1Abh. Indokolás II.

⁶⁴ Ld. Alkotmány 70/A. § (1) bek.

⁶⁵ Vö. uo. 54. § (1) bek.

⁶⁶ Ld. „férfi és nő közötti természetes különbség”.

⁶⁷ Vö. Alkotmány 15-16. §, 66. § (2)-(3) bek., 67. § (1)-(3) bek., 70/D. § (1)-(2) bek., 70/I. §.

egyenlő, nem azonos a még inkább nem támogatandóval, azaz a „heteroszexuális” élettársi kapcsolat a „homoszexuális” élettársi kapcsolattal;⁶⁹ a nem azonos társadalmi, közösségi hatású, jelentőségű kapcsolatok nem egyenlők; az államnak nemcsak joga, hanem alkotmányi kötelezettsége is, hogy a jogalkotás és a jogalkalmazás során figyelembe vegye az emberek között ténylegesen meglévő különbségeket⁷⁰). Az pedig kifejezetten és kirívóan aláássa a házasság intézményét, sérti az Alkotmány 15. §-át, ezért alkotmányellenes, ha az állam támogatja a homoszexuális kapcsolatot (pl. házassági joghatással); az állam így önkényesen jár el, és ellentmondásba kerül sajátos kötelességeivel. (Az más kérdés, hogy az állam nem rendeli büntetni a homoszexuális magatartást.) Megjegyzendő: az államnak egyébként sem az élettársi kapcsolatot kell támogatnia, hanem a házasságot (Alkotmány 15-16. §, 67. §, 70/J. §).

5.3. A Tv. általános indokolásában említett tendencia, az élettársi kapcsolatok növekedése szintén nem ok arra, hogy az állam – például a „bejegyzett élettársi kapcsolat” elismerésével, támogatásával – a házasság intézményét aláássa, tovább gyengítse, alapvető erkölcsi értékeket még inkább elhomályosítson. Ellenkezőleg: a kedvezőtlen változások éppen azt indokolják, sőt kifejezetten szükségessé teszik, az Alkotmány 15. §-a alapján is megkövetelik, hogy az állam az Alkotmány 15. §-a által védett házasság intézményét még jobban támogassa, erősítse, védelmezze (a józan észnek és a közjónak ez felel meg).⁷¹ A szóban forgó szabályozás viszont a házasság intézménye ellen hat, véleményem szerint sérti az Alkotmány 15. §-át, ezért alkotmányellenes.

5.4. Mind a férfi és a nő, mind a gyermek – nemzetközi jogilag is védett – érdeke, egészséges fejlődése és egyenlő méltósága,⁷² mind pedig a társadalom jövője és az emberi faj szaporodása, fennmaradása (a közjó és az igazságosság követelménye) azt kívánja, hogy az állam – miként (a kifejtettek szerint) az Alkotmányunk is megköveteli – a házasság intézményéhez fűzzön házasságjogi joghatást, azaz ne az egyéb kapcsolathoz. Az ezzel ellentétes szabályozás sérti az Alkotmány 15. §-át is, alkotmányellenes.

5.5. Az alkotmányozó az Alkotmány 15. §-ában és az Alkotmánybíróság az 1Abh. indokolásának II. fejezetében nem azért védi a házasság intézményét, hogy aztán az 1Abh. indokolásának III. fejezetében foglaltak lerombolják azt (a taláros testület nem önellentmondásos követelményt kívánt megfogalmazni): „bejegyzett élettársi kapcsolat” szabályozásával sem lehet megsérteni az Alkotmányt (pl. 15. §-át).

A Tv. szerint a „bejegyzett élettársi kapcsolat” szinte teljesen egyező joghatásokkal bír, mint a házasság. Ez a szabályozás aláássa a házasság jogintézményét, kifejezetten sérti azt: figyelmen kívül hagyja a férfi és nő közötti természetes különbséget; kioltja (semlegesíti) az Alkotmány 15. §-ában foglalt követelményt (ellentétben van a házasság kiemelt, fokozott, alkotmányos értékének és védelmének az Alkotmányban is megfogalmazott tételével).

Egy alkotmányos követelmény úgy is sérelmet szenvedhet, hogy a jogalkotó a jogi szabályozással (a jogi környezettel) ellehetetleníti annak érvényesülését: az, ami kiemelt, alkotmányos védelmet élvez, illetően már nem részesül ebben a védelemben, mert a „jogi környezet” tartalmilag semlegesíti azt (a különbség a két jogintézmény között az alkotmányos védelmi szinthez képest minimálisra zsugorodott, amely már nem képes biztosítani az Alkotmány által megkövetelt védelmi szintet).

Az Alkotmánybíróság által az 1Abh. indokolásának III. fejezetében felállított követelmény az élettársi életközösségben együttélők vonatkozásában fogalmazódott meg anélkül, hogy a testület a házasság jogintézményét – és ezzel az Alkotmány 15. §-át – sérteni kívánta volna. A Tv. azonban a kifejtettek szerint túlmegy ezen: eléri azt a szintet, amely

⁶⁸ Ld. uo. 54. § (1) bek.; és a fentiekben: (e beadvány) Indokolás III. 2.1.

⁶⁹ Vö. Alkotmány 15. §.

⁷⁰ Ld. uo. 15-16. §, 66. § (2)-(3) bek., 67. § (1)-(3) bek., 70/J. §.

⁷¹ Ld. 1Abh. Indokolás II.

⁷² Ld. uo.

kioltja a házasságot megillető alkotmányos, azaz kiemelt védelmet (tartalmilag megszűnik a házasság eltérő, megfelelő, alkotmányos védelme).

Az Alkotmánybíróság az 1Abh. indokolásának III. fejezetében nem az élettársi kapcsolat szabályozásának a házassághoz való közelítését fogalmazta meg követelményként, hanem az azonos neműek kapcsolata szabályozásának az élettársi kapcsolat szabályozásához történő közelítését.

5.6. A kifejtettek mellett azt is fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a homoszexuális hajlamú emberekkel is tisztelettel, együttérzéssel és gyöngédséggel kell bánni; kerülni kell az igazságtalan, önkényes megkülönböztetés minden formáját. Ez azonban nem vezethet a homoszexuális magatartás jóváhagyásához, elismeréséhez, még kevésbé támogatásához, a férfi és nő közötti természetes különbség figyelmen kívül hagyásához, mert az – az említettek szerint – súlyosan sérti a közjót (alkotmányellenes).

Budapest, 2008. február 29.

Tisztelettel:

